

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

2019

Ing. Zuzana Tomsová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Návrh učebního textu pro studenty obchodních akademií
a středních škol zaměřených na výuku ekonomie a bankovníctví

Závěrečná práce

2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hrochově Týnci 26. 3. 2019

Zuzana Tomsová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé závěrečné práce PhDr. Iloně Ďatko, Ph.D. za její spolupráci, cenné rady, věcné připomínky a čas věnovaný konzultacím. Velmi mi to pomohlo při zpracování této závěrečné práce. Dále bych chtěla poděkovat rodině za jejich trpělivost a velkou podporu během mého studia.

ANOTACE

Závěrečná práce doplňujícího pedagogického studia na téma „Návrh učebního textu pro studenty obchodních akademií a středních škol zaměřených na výuku ekonomie a bankovníctví“ je zpracován pro využití Obchodních akademií a Střední školy zaměřené na výuku ekonomie a bankovníctví. Práce je zpracována pro předmět bankovníctví a ekonomie. Práce má teoretickou část, která se zabývá pedagogikou, didaktikou, oborovou didaktikou předmětu bankovníctví a ekonomie, a učebním textem. Druhá část je praktická, která obsahuje učební text a jeho rozbor.

KLÍČOVÁ SLOVA

Učební text, didaktika, oborová didaktika, peníze, bankovní systém, měnové kurzy

TITLE

Textbook proposal for Business academy students or economy and banking orientated high schools students.

ANNOTATION

This final thesis of supplementary educational study is „Textbook proposal for Business academy students or economy and banking orientated high schools students“ elaborated for Business academy or economy and banking orientated high schools usage. Textbook is written for banking and economy subject. Theoretical part of thesis deals with pedagogy, didactics, subject didactics of Banking and economy, and textbook. Practical part consists of textbook and his analysis.

KEYWORDS

Textbook, didactics, professional didactic, money, banking system, exchange rate

Obsah

Obsah.....	6
Seznam obrázků	7
Seznam zkratek	8
Úvod.....	9
1 Teoretická východiska učebního textu.....	10
2 Učebnice a výukové materiály	16
2.1 Učebnice	16
2.2 Učební texty a ostatní materiály.....	17
2.3 Struktura učebního textu.....	20
2.4 Zásady tvorby učiva pro ekonomické obory.....	22
3 Návrh učebního textu.....	25
3.1 Peníze.....	25
3.2 Bankovní soustava	32
3.2.1 Centrální banka	33
3.2.2 Banky	35
3.2.3 Druhy bank.....	37
3.3 Bankovní služby	40
3.3.1 Charakteristika bankovních služeb neboli produktů:.....	41
3.3.2 Dělení bankovních služeb	41
3.3.3 Cena za bankovní služby.....	43
3.3.4 Bankovní úvěrové obchody	44
3.4 Měnové kurzy.....	49
4 Didaktická analýza učebního textu.....	56
4.1 Pojmová analýza.....	56
4.2 Operační analýza.....	57
4.3 Mezioborová analýza.....	58
4.4 Pro koho je učební text	58
Závěr.....	61
Seznam použité literatury.....	63

Seznam obrázků

Obrázek 1 Diferenciace didaktiky.....	12
Obrázek 2 Členění didaktiky.....	13
Obrázek 3 Faktory volby učební pomůcky podle J. A. Romiszvívského	20
Obrázek 4 Schéma tvorby učebního textu.....	22
Obrázek 5 RVP - ekonomika	23
Obrázek 6 Vývoj kryptoměny Bitcoin za poslední rok.....	28
Obrázek 7 Stabilita a likvidita peněžních agegátů	29
Obrázek 8 Bankovní systém.....	33
Obrázek 9 Česká národní banka.....	35
Obrázek 10 Rozvaha (bilance) banky	42
Obrázek 11 Fungování eskontního úvěru.....	47
Obrázek 12 Kurzový lístek ČNB	51
Obrázek 13 Kurzový lístek směnárny Pardubic	52
Obrázek 14 Analýza pojmů.....	57

Seznam zkratek

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČNB	Česká národní banka
Kč	koruna česká
např.	například
tzv.	takzvaný

Úvod

Téma závěrečné práce doplňujícího pedagogického studia jsem si zvolila Odborný učební text pro střední školy. Konkrétně se práce týká peněz, funkce peněz, bankovního systému, bankovních služeb a měnových kurzů. Toto téma je zpracováno pro střední školy ekonomického zaměření a obchodní akademie. Téma mě zajímá z toho důvodu, že jsem vystudovala střední i vysokou ekonomickou školu, a toto téma mi vždy přišlo složitě vysvětlené, proto jsem chtěla zpracovat text přehledně a srozumitelně tak, aby studentům mohl sloužit při jejich studiu. Dalším důvodem, proč zrovna toto téma, je fakt, že je spousta publikací, kde je možné se o dané problematice dočíst, ale jen těžko se hledá vše na jednom místě. Po prostudování učebního textu by měli být studenti schopni říci, co jsou peníze, k čemu slouží, jak se vyvíjely. Co je to bankovní systém a jaké jsou druhy. K čemu slouží centrální banka a funkce České národní banky. Jaké poskytují obchodní banky služby, co je to měna a měnové kurzy. Umět vysvětlit a spočítat převody měn podle aktuálního měnového kurzu a znát, co vlastně ovlivňuje výši měnového kurzu.

Cílem práce je zpracovat odborný učební text pro střední školy. Práce je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická a zabývá se pedagogikou, didaktikou, oborovou didaktikou a tvorbou učebního textu. Druhá část je praktická a je zde zpracovaná kapitola odborného učebního textu.

Hlavní motivací této práce bylo, abych vytvořila vlastní učební text, který bych mohla využít v budoucnu. Tento text by mohl posloužit i studentům, kteří právě studují na obchodní akademii nebo ekonomicky zaměřené škole. Text se týká ekonomických a bankovních témat, která jsem se snažila srozumitelně a jednoduše vysvětlit. Hlavním cílem bylo, aby základy byly obsaženy v uceleném textu a studenti je nemuseli hledat v různých knihách. Při psaní jsem vycházela z několika odborných knih, které mi velmi pomohly. Za nejdůležitější mohu zmínit Didaktiku ekonomických předmětů od Krpálka a Krpálové Krelové, dále Obecnou didaktiku od Skalkové, a pak ekonomicky zaměřené knihy. Nejvíce jsem čerpala z knih od Černohorské a Černohorského, kteří jsou autory skript pro vysoké školy a odborných knih pro veřejnost.

1 Teoretická východiska učebního textu

K tomu, aby mohl student zvládnout nové učivo, potřebuje kvalitní materiály, ze kterých bude schopen probíranou látku pochopit. V současné době je na trhu množství učebnic, odborných publikací i článků v novinách. Je ale těžké vybrat nějakou knihu tak, aby pokryla všechny požadavky pedagogů a obsahovala učivo dané rámcovým vzdělávacím programem školy. Často se stává, že pak jsou studenti nuceni čerpat z více zdrojů. Tím se dostáváme k tomu, že v každé knize je daná problematika vysvětlena jinak a mnohdy to vede ke špatnému pochopení látky.

1.1 Didaktika součást pedagogiky

Aby se student naučil něco nového, k tomu je zapotřebí, aby měl i dostatek informací. Nejlepší je, když mu poskytne odborný výklad učitel, který používá kvalitní učebnice a další didaktické pomůcky. Jak nejlépe zprostředkovat studentům učivo, tím se zabývá didaktika. Ta je součástí pedagogiky, a proto je důležité si nejprve vysvětlit pojem pedagogika. Přesná definice tohoto pojmu neexistuje. Je to dáno především historickým vývojem tohoto oboru, ale i současnými teoretickými směry.

„Pedagogika pochází z antického Řecka, kde byl slovem paidagógos označován otrok, který pečoval a doprovázel syna svého pána na cvičení a do školy. Ze staré řečtiny se tento výraz přenesl do antické latiny – jakožto paedagogus – avšak již s posunutým významem (nejen otrok – průvodce, ale učitel, vychovatel). Lze předpokládat, že již v antickém světě se vytvořila speciální profese pedagoga – učitele, s požadovanou zvláštní kvalifikací (byť se jednalo o otroky). Z latiny byl výraz paedagogus převzat do většiny indoevropských i jiných jazyků, v nichž byly vytvořeny jeho různé podoby (v češtině pedagog, pedagogika, pedagogický). Takže český výraz pedagogiky, je rovněž latinského původu.“ (Wikipedia, 2017)

Jednu z možných definic uvádí ve své knize Dvořáková, Kolář, Tvrzovská a Váňová (2015): *„Pedagogika je věda o výchově a vzdělávání.“* Jiné vysvětlení uvádí Kelnarová a Matějková (2010): *„Pedagogika v odborném významu je věda a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti“*

Člověk, který nepracuje ve školství nebo nemá pedagogické vzdělání, má představu, že pedagogika je jakýsi recept na výchovu dětí ve školním zařízení a ne žádný vědní obor. Veřejnost chápe pedagogiku jako návody a postupy pro pedagogy při vykonávání své profese. Každopádně kdo chce pracovat jako učitel, musí mít znalosti pedagogiky.

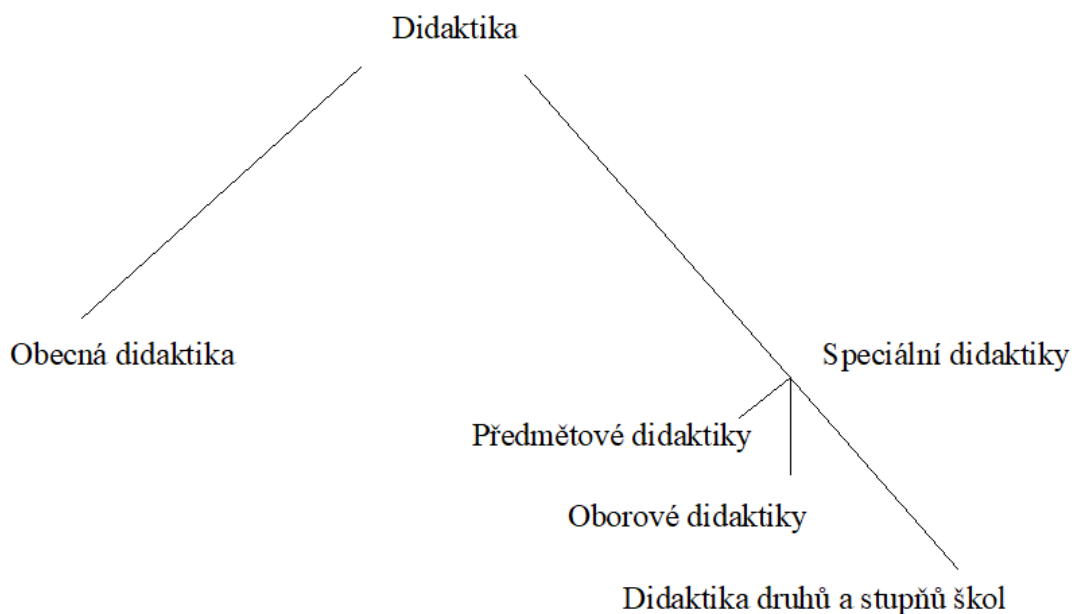
1.2 Didaktika a její diference

Jak již bylo řečeno, didaktika je chápána jako součást pedagogiky. Ani tady není přesně daná definice, jak pojem didaktika vysvětlit. Základem každé definice jsou slova proces, žák a učitel. Didaktika je odvozena z řeckého slova „*didaktikos (poučující) a didasko (učím)*“. Dalšími podobnými řeckými slovy, která dala základ termínu „didaktika“, jsou sloveso řeckého původu *didáskein (které může znamenat jak „vyučovat, poučovat, učit“, tak „být vyučován, poučován, učen“)*, termín *didaxis (který je překládán jako „vyučování“ či „poučování“)* a termín *didaktiké téchne (jako „dovednost“ či „umění – um – vyučovat“)*. (Zormanová, 2014)

Skalková (2007) ve své knize *Obecná didaktika* uvádí: „*Didaktiku vymezujeme jako teorii vzdělávání a vyučování. Zabývá se problematikou obsahů, které se jakožto výsledky společensko-historické zkušenosti lidstva stávají v procesu vyučování individuálním majetkem žáků. Zabývá se rovněž procesem, který charakterizuje činnosti učitele a žáků a v němž si žáci tento obsah osvojují, tedy vyučováním a učením.*“ Ve slovníku cizích slov je pojem didaktika jednoduše vysvětlen jako „*teorie vyučování a vzdělávání*“. (Slovník-cizich-slov.abz, 2005 – 2019)

Lze tedy říci, že se didaktika zabývá učebním obsahem, stylem výuky, metodami výuky, principy, organizačními formami výuky a učením. Postupem času se vyvinuly vedle obecné didaktiky i didaktiky oborové. Důvodem je fakt, že obecná didaktika se zabývá obecnými otázkami obsahu vzdělávání, učením i vyučováním, které jsou pro všechny předměty stejné. Tím, že se neustále rozvíjí technický obor i věda, vedlo to k tomu, aby vznikly oborové didaktiky, které se zabývají individuálními zkušenostmi v oboru a provázaností příbuzných oborů. Skalková (2007) uvádí: „*Pěstování oborových didaktik předpokládá jak dobré znalosti v oboru pedagogiky a psychologie, tak také solidní znalosti příslušných vědních oborů, ke kterým se oborová didaktika vztahuje. Přitom didaktika o oborové didaktiky jsou v úzkém vzájemném vztahu.*“

Zormanová (2017) v knize *Didaktika dospělých* znázornila možné dělení didaktik viz Obrázek 1.

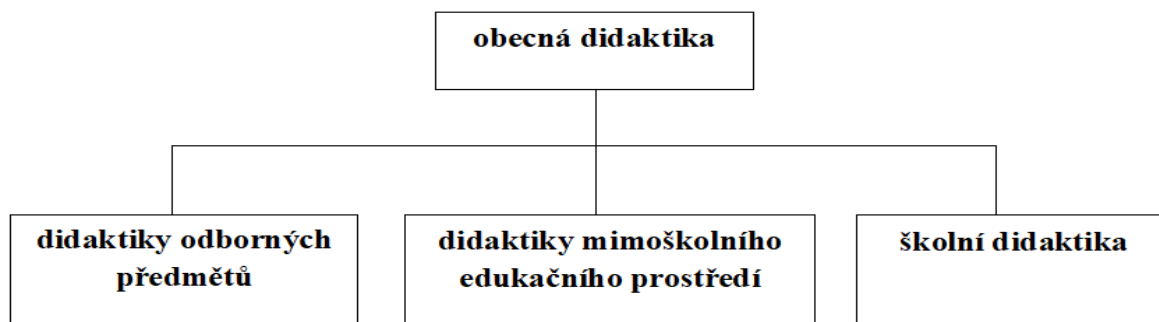
Obrázek 1 Diferenciace didaktiky

Zdroj: vlastní zpracování podle Zormanová (2017)

Podlahová a kolektiv (2012) uvádí jiné možné členění didaktik, které je znázorněno na Obrázku 2. Zároveň uvádí: „*Obecná didaktika je teoretická zastřešující disciplína pro všechny z ní odvozené oborové didaktiky a uplatňuje se všude, kde získává student vědomosti, dovednosti, návyky a postoje.*“

Zmiňovaná autorka popisuje jednotlivé kategorie obecné didaktiky takto:

- Didaktika jednotlivých odborných předmětů – zabývá se konkrétními předměty, jako jsou matematiky, ekonomické předměty...
- Didaktika mimoškolního edukačního prostředí – mimoškolní činnosti, to, co se děje při volnočasových aktivitách - didaktika volného času, didaktika plavání...
- Školní didaktika – tvoří jakýsi „most“ mezi obecnou didaktikou a didaktikami jednotlivých předmětů. (Podlahová a kolektiv, 2012)

Obrázek 2 Členění didaktiky

Zdroj: vlastní zpracování podle Podlahová (2012)

1.3 Didaktické zásady při výuce

Aby učitel při výuce dosáhl maximální účinnosti a efektivity, je třeba dodržovat didaktické zásady. Tyto zásady jsou obecnými doporučeními pro vyučující, kteří chtějí, aby jejich výuka byla maximálně efektivní. Zásady se vyvíjely po celá staletí a vzešly od samotných pedagogů, kteří je formulovali z vlastních zkušeností během své praxe. „Didaktické zásady neboli didaktické principy či vyučovací zásady jsou obecnými doporučeními pro učitele, při jejichž respektování může učitel při výuce dosáhnout maximální efektivity a účinnosti. Spolu se základními zákonitostmi výuky a s výukovými cíli určují charakter výuky. Didaktické zásady se vztahují ke všem stránkám výuky, k učitelově vyučovací činnosti, k učební aktivitě žáka, k učivu, k materiálně-didaktickým prostředkům atd.“ (Zormanová, 2014)

Pro didaktické zásady je podstatná jak stránka objektivní, která je odvozena od objektivních zákonitostí, tak i stránka subjektivní, kdy záleží na schopnostech učitele. Zmínky o didaktických zásadách byly už ve starověku. „Odrážely se v nich filozofické koncepce, úroveň znalostí o vyučovacím procesu, koncepce a pojetí výuky charakteristické pro danou dobu.“ (Zormanová, 2014) První ucelený přehled didaktických zásad uvedl Jan Ámos Komenský ve svém díle Didactica Magna. Ze zásad, které Komenský formuloval, vzniklo tradiční vyučování, které je známé dodnes. Didaktické zásady lze chápat jako „nejobecnější, nejdůležitější požadavky, které v souladu s cíli a zákonitostmi výchovně vzdělávacího procesu

určují jeho charakter, usměrňují jeho vznik, průběh i výsledky.“(Krpálek, Krpálková Krelová, 2012)

V knihách, které se zabývají didaktikou, je možné najít různé zásady. Některé jsou stejné a jiné se liší. Je to dáno tím, že bylo formulováno velké množství zásad a ty se postupně mění, vyvíjí, doplňují se nové, podle poznatků z vyučování. Zormanová (2014) uvedla ve své knize následující zásady:

- zásada názornosti
- zásada uvědomělosti a aktivity
- zásada soustavnosti
- zásada přiměřenosti
- zásada trvalosti
- zásada vědeckosti
- zásada spojení teorie s praxí
- zásada zpětné vazby
- zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka.

Krpálek a Krpálková Krelová (2012) vybrali do své publikace zásady, které jsou nejvýznamnější z hlediska didaktiky ekonomických předmětů:

- zásada názornosti
- zásada soustavnosti a přiměřenosti
- zásada individuálního přístupu k žákům
- zásada vědeckosti
- zásada trvalosti, důkladnosti a operativnosti
- zásada výchovnosti a vědomé aktivity
- zásada spojení teorie a praxe.

1.4 Didaktika ekonomických předmětů

V případě učitelů odborných předmětů je nutné, aby se zajímali o novinky a informace z oboru, kterému se věnují, zároveň musí mít znalosti pedagogiky a psychologie. Toto vše je nutné při práci se studenty. Informace učitel předává svým žákům a znalosti z oboru pedagogiky a psychologie využije při budování vztahů se svými studenty. Při psaní této závěrečné práce je vycházeno z předmětů ekonomie, bankovníctví, matematika. Nezbytnou součástí didaktiky ekonomických předmětů je pedagogika a psychologie, které jsou nezbytné při procesu výuky. Tyto vědní obory ovlivňují zejména vztah učitele k žákům a zabývají se mezilidskými vztahy. Pedagogika přináší různé výukové metody, které se v rámci didaktiky upravují pro daný předmět a jeho specifické potřeby. Ekonomické předměty ovlivňují i další humanitní vědy jako právo, politologie, sociologie a další. Didaktika ekonomických předmětů objevuje a vysvětluje zákonitosti výchovného a vzdělávacího procesu v ekonomicky zaměřených předmětech.

2 Učebnice a výukové materiály

K tomu, aby mohl probíhat proces vzdělávání, je zapotřebí učebnic, učebních textů, nástěnných obrázků, tabulí, projektorů a dalších pomůcek. Pomocí toho všeho se dostává učivo k žákům a zároveň to pomáhá učitelům při práci. „*Učivo vzniká zpracováním obsahů představujících různé oblasti kultury (vědy a techniky, umění, činností a hodnot) do školního vzdělání, tj. do učebních plánů, osnov, učebnic, do vyučovacího procesu. V tomto smyslu se hovoří o didaktické transformaci.*“ (Skalková, 2007)

2.1 Učebnice

Učebnice je kniha, kterou zná každý a denně ji používají žáci, studenti i učitelé. Stala se nedílnou součástí vzdělávacího procesu. Ke vzdělání studentů nestačí odborný výklad, ale je zapotřebí mít k dispozici učebnice, ve kterých si mohou studenti najít probíranou látku a zároveň si ji procvičit. Na její tvorbě se podílí řada profesionálů a je tak komplexním dílem skládajícím se z mnoha částí, jedná se tedy o didakticky zpracované texty spolu s grafickými materiály. „*Moderní učebnice je komplexní vzdělávací materiál, a to nejen na papíře, ale dnes stále častěji v digitální podobě, který obsahuje vedle verifikovaných a pečlivě vybraných základních informací úměrných věku dítěte hlavně a zejména pracovní prostředí pro moderní didaktické postupy. Právě didaktická složka, na jejíž přípravě se podílí tým odborníků, odlišuje kvalitní učebnici od toho, co může vytvořit jediný učitel, či od toho, co lze najít bezplatně na internetu.*“ (Fraus, 2015)

Jan Ámos Komenský nebyl jen zakladatelem moderní pedagogiky, ale i jedním z těch, kteří se zasloužili o tvorbu učebnic. Přesné vymezení pojmu učebnice neexistuje. Průcha uvádí: „*Učebnice je prostředek vyučování a učení v knižní formě, ve kterém jsou určitá odborná témata a okruhy daného předmětu metodicky uspořádány a didakticky ztvárněny tak, že umožňuje učení. Vychází z obsahové normy učebních osnov a vymezuje a konkretizuje obsah a rozsah učiva daného vyučovacího předmětu v daném postupném ročníku.*“ (Průcha, 1998)

Učebnice nemá být jen souhrn teorie, kterou se má žák naučit, ale zároveň ho má podněcovat k aktivitě. Součástí učebnic jsou proto i úkoly a cvičení, které nutí žáky k přemýšlení a následnému řešení úkolů. Průcha (2002) rozlišil tři typy pojetí učebnice:

- učebnice slouží žákům jako zdroj obsahu vzdělávání a informací
- je didaktickým prostředkem pro učitele
- je to kurikulární projekt.

„Didaktické zpracování učebnice umožňuje, aby učebnice plnohodnotně plnily své základní funkce v procesu vyučování. K nim patří funkce:

- *poznávací a systemizační,*
- *upevňovací a kontrolní,*
- *motivační a sebezvzdělávací (stimuluje k samostatnému osvojování učiva),*
- *koordinační (zajišťuje koordinaci při využívání dalších didaktických prostředků, které na ni navazují),*
- *rozvíjející a výchovná,*
- *orientační (pomocí obsahu, rejstříku, pokynů informuje učebnice učitele i žáky o způsobech svého využívání).“ (Skalková, 2007)*

Tvorba učebnice zabere přibližně tři roky. Jakmile je hotová, musí ji schválit ministerstvo školství. Schvalovací lhůta může trvat i několik měsíců. *„Ministerstvo uděluje a odnímá učebnicím a učebním textům pro základní a střední vzdělávání schvalovací doložku na základě posouzení, zda jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy a právními předpisy.“ (Zákony.centrum, 2015)*

2.2 Učební texty a ostatní materiály

K výuce předmětů většinou nestačí jen používání učebnice. Další materiály pomáhají studentům si danou problematiku osvojit, procvičit nebo i lépe pochopit. Vedle učebnic jsou často používány pracovní sešity nebo pracovní listy. *„Školy mohou při výuce kromě učebnic,*

a učebních textů uvedených v seznamu podle odstavce 1, používat i další učebnice a učební texty, pokud nejsou v rozporu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy nebo právními předpisy a pokud svou strukturou a obsahem vyhovují pedagogickým a didaktickým zásadám vzdělávání. O použití učebnic a učebních textů rozhoduje ředitel školy, který zodpovídá za splnění uvedených podmínek.“ (Zákony.centrum, 2015)

Mezi další výukové materiály lze zařadit:

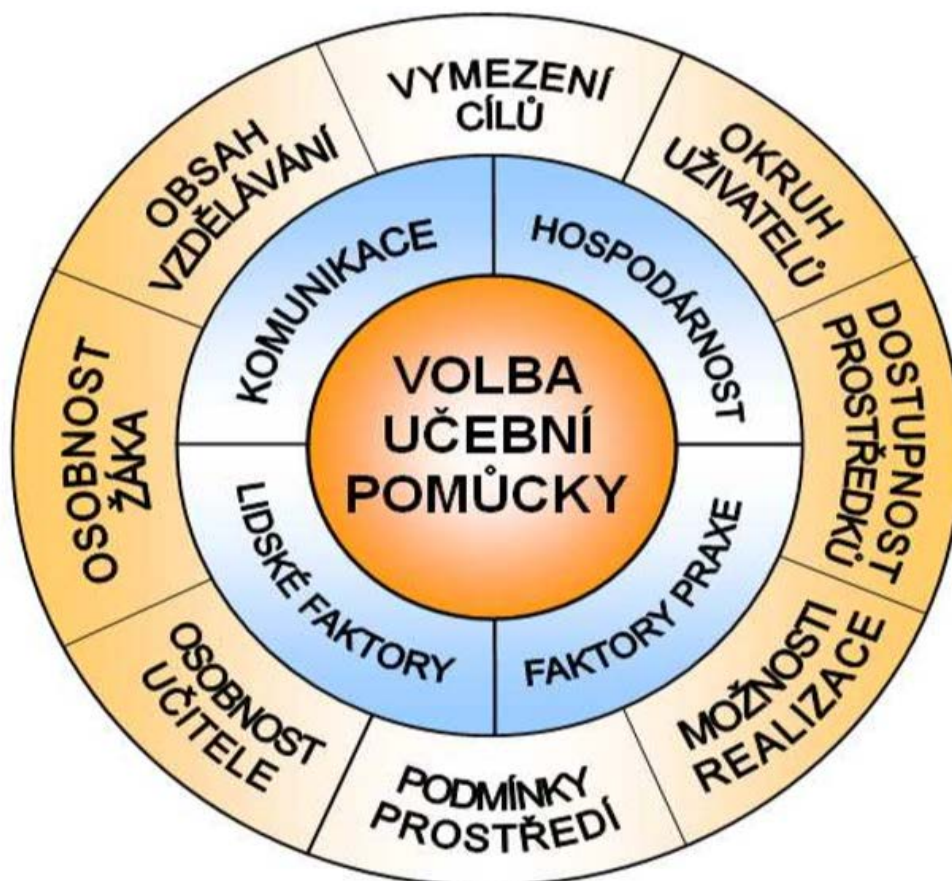
- pracovní listy a pracovní sešity
- odborné knihy a články
- příručky
- informační zdroje z internetu
- materiály elektronické prezentace
- „skutečné předměty (výrobky)
- modely (statické a dynamické)
- zobrazení:
 - ✓ obrazy, symbolická zobrazení,
 - ✓ statická projekce (diaprojekce, zpětná projekce)
 - ✓ dynamická projekce (film, televize, video)
- zvukové pomůcky (CD, nahrávky)
- programy pro počítače.“ (Skalková, 2007)

Učitel by měl klást velký důraz na výběr vhodných učebních pomůcek. Mohou studenty ovlivnit jak pozitivně, tak i negativně. Hlavní důraz by měl být kladen na bezpečnost studentů. Proto je třeba vždy pomůcky zkontrolovat, zda jsou v pořádku (týká se to samozřejmě jen některých). Pomůcka by měla být pro studenty zajímavá a měla by upoutat jejich pozornost. Podle Krpálka a Krpálové Krelové (2012) závisí hlavně na tom, jakou mají

plnit pomůcky funkci ve výchovně vzdělávacím procesu a co se od nich očekává. Zároveň uvedli hlavní funkce učebních pomůcek a didaktické techniky:

- informativní funkce
- formativní funkce
- instrumentální funkce
- motivační funkce
- systematizující funkce
- názorná funkce
- funkce zdroje a nositele informací
- racionální a ekonomická funkce
- facilitační funkce
- podpůrná funkce. (Krpálka a Krpálkové Krelové, 2012)

J. A. Romiszivský vytvořil schéma, kde jsou uvedeny faktory pro volbu ideální učební pomůcky, či didaktické techniky viz Obrázek 3.

Obrázek 3 Faktory volby učební pomůcky podle J. A. Romiszvívského

Zdroj: Krpálek a Krpálková Krelová (2012)

2.3 Struktura učebního textu

V současnosti je kladen důraz na přístup k tvorbě učebních textů. Je nutné vycházet z rámcových vzdělávacích programů a školních vzdělávacích programů. Při psaní učebního textu nejsou dána jednotná pravidla, ale je nutné psát učební text tak, aby došlo k naplnění všech funkcí a pochopení učební látky ze strany studentů. Autor musí při tvorbě textu brát v úvahu především následující:

- mít dostatek informací o žácích, kterým je text určen (věk, znalosti)
- využití textu – zda jde o učební text, který je určen pro školní potřeby; pro opakování probrané látky, pracovní sešit, doplňkové informace
- způsob vyučovaného předmětu

- srozumitelnost a užití výrazů či cizích slov podle cílové skupiny
- logickou posloupnost
- tematickou návaznost
- kvantitativní přiměřenost prezentovaných informací
- na konci kapitoly uvést shrnutí
- závěrečné úkoly k lepšímu pochopení prostudované látky. (Podlahová a kolektiv, 2012)

Při psaní učebního textu je postupováno následovně:

Úvodní část

V úvodní části je shrnuto, čeho se učební text bude týkat a jak s ním mají žáci pracovat. Jsou zde uvedeny cíle, kterých má student dosáhnout po prostudování kapitoly. Cíle musí být v textu jasně dané, kontrolovatelné a přiměřené.

Učební text

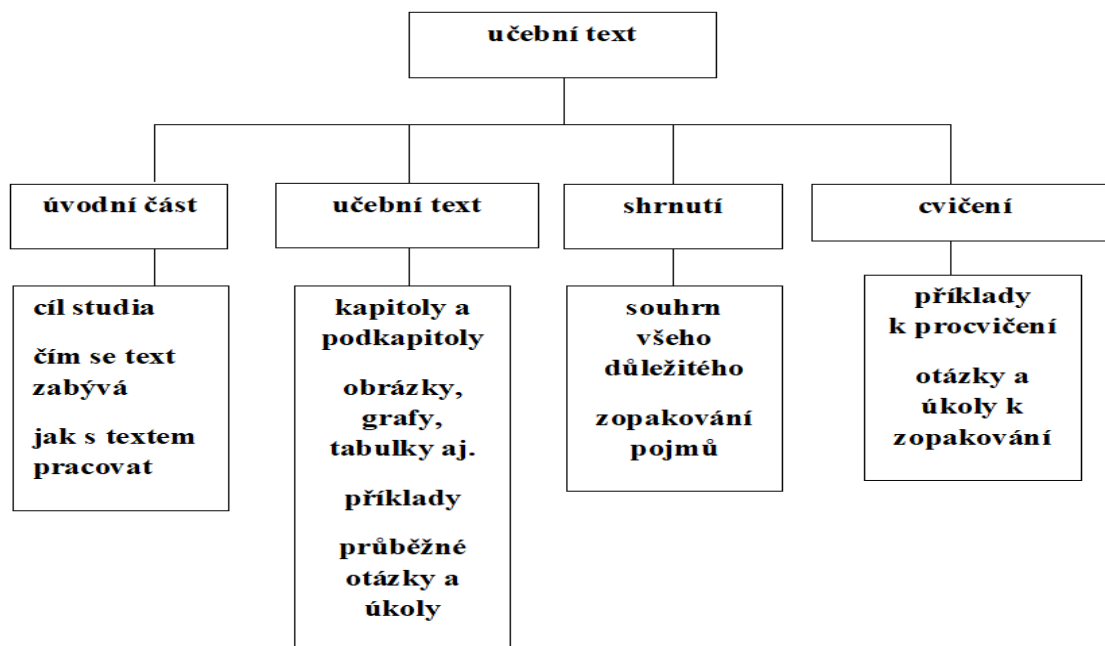
Na úvodní část navazuje již samotný text ke studiu. Ten je rozčleněn do kapitol a podkapitol. Dávkování učiva představuje nejdůležitější část práce. Text je potřeba psát do odstavců a je nutné dbát na to, aby se odstavce týkaly vždy jen jedné věci. Součástí textu jsou také obrázky, grafy, tabulky a schémata, které slouží studentům pro lepší pochopení látky.

Shrnutí

V souhrnu jsou ve zkratce zmíněny všechny důležité informace a pojmy k zapamatování.

Cvičení

Na závěr kapitoly je zařazeno cvičení, ve kterém si studenti zopakují probrané téma a zjistí tak, zda probrané učivo ovládají.

Obrázek 4 Schéma tvorby učebního textu

Zdroj: vlastní zpracování

2.4 Zásady tvorby učiva pro ekonomické obory

Jak již bylo řečeno dříve, při tvorbě výukového materiálu se vychází hlavně z rámcových vzdělávacích programů a školních vzdělávacích programů. Rámcové vzdělávací programy schvaluje a vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a to pro každý obor zvlášť. Jsou zde určeny cíle, které musí být naplněny, tedy to, co se studenti mají v daném oboru učit a jaké mají mít po ukončení znalosti. Stanovují počet hodin výuky předmětů a také oblasti vzdělávání. Požadavky stanovené rámcovým vzdělávacím programem jsou závazné pro všechny školy daného oboru. Naproti tomu školní vzdělávací programy si zpracovává škola podle příslušného rámcového vzdělávacího programu. Zohledňují se zde záměry školy. (Infoabsolvent, 2019)

Co se týká předmětu ekonomika, cílem ekonomických škol je rozvíjení ekonomického myšlení studentů. „Získají základní teoretické znalosti, a to jak z oblasti mikroekonomie, tak

z oblasti makroekonomických ukazatelů, které jim umožní porozumět stavu národního hospodářství a směru jeho vývoje.“

Ke zpracování závěrečné práce jsem si vybrala učební kapitolu z předmětu ekonomie, která se týká platebního styku, České národní banky, komerčních bank, měn, kurzovních lístků a převodů měn. Tato kapitola spadá pod finanční trhy, jak je uvedeno na Obrázku 5. Jsou to informace z RVP pro obchodní školy. Důraz je zde kladen hlavně na praktické dovednosti studenta. Okruh „finanční trhy“ má mezipředmětové vztahy s bankovníctvím, účetnictvím, daněmi a informatikou.

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí princip fungování finančního trhu a popíše úlohu jednotlivých subjektů na finančním trhu; - na příkladech peněžních produktů člení finanční trh; - používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze podle kurzovního lístku; - vysvětlí rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN a vypočítá výši úroku z vkladu; - rozlišuje cenné papíry krátkodobé a dlouhodobé, majetkové a úvěrové; - uvádí odlišnosti RM systému a burzy; - vysvětlí poslání centrální banky; - rozliší aktivní, pasivní a neutrální bankovní operace komerčních bank; - uvede různé druhy a formy úvěrů a vhodnost jejich použití; - vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby; - provede jednoduché srovnání výhodnosti peněžních produktů; 	<p>11 Finanční trh</p> <ul style="list-style-type: none"> - finanční trh a kriteria investora - platební styk v národní a zahraniční měně - úrok a úroková sazba - cenné papíry a obchodování s nimi - role centrální banky - činnosti komerčních bank - investiční a podílové fondy - penzijní fondy - stavební spořitelny - pojišťovny

Obrázek 5 RVP - ekonomika

Zdroj: vlastní zpracování

Krpálek a Krpálková Krelová (2012) uvedli ve své knize „zásady tvorby učiva v ekonomickém vzdělávání:

- *vztah učiva a času – redukce na poznatky podstatné (elementární), relevantní (nejdůležitější), relativně trvalé (nepodléhají permanentním změnám), rozvojeschopné*
- *teorie struktur – horizontální propojení poznatků (mezi vyučovanými předměty) a vertikální propojení poznatků (vazby v učivu mezi jednotlivými školními roky)*
- *podřízenost obsahu a struktury učiva hierarchii výchovně vzdělávacích cílů – při koncipování učiva vycházejí učitelé z důkladné analýzy kurikulárních dokumentů*
- *respektování psychologického zřetele – učivo má odpovídat předpokladům a schopnostem žáků*
- *proporcionalita v učivu*
- *důraz na makrostrukturu a mikrostrukturu učiva*
- *historický přístup k ekonomickému učivu – podstatná fakta a dějinné souvislosti.“*

3 Návrh učebního textu

Závěrečné práce doplňkového pedagogického studia je zaměřena na tvorbu učebního textu pro střední školy zaměřené na výuku ekonomie a bankovníctví. I přesto, že existuje spousta učebnic a materiálů, ze kterých mohou studenti danou látku čerpat, jsem se rozhodla napsat učební text podle svých představ. Obor ekonomie jsem vystudovala a právě při probírání tématu peníze, měna, banky, Česká národní banka, jsem měla problém najít ucelené informace. V učebnicích se většinou probírají tato témata samostatně a vzájemně na sebe nenavazují. Co se týká samotné České národní banky, jsou například její funkce v učebnicích vysvětleny odborně a pro studenty je to náročné na pochopení. To je důvod, proč bych chtěla studentům v následujícím textu popsat srozumitelně tato témata a použít příklady z praxe.

3.1 Peníze

Cíle studia

Na konci této kapitoly byste měli být schopni:

- Popsat historický vývoj peněz
- Funkce peněz
- Kryptoměna
- Peněžní agregáty a typy peněžních agregátů

Peníze bereme jako součást našeho života. Ale je třeba si uvědomit, co jejich vzniku předcházelo a proč vznikly. Je důležité si uvědomit, že vývoj jde stále dopředu a vedle klasických peněz vznikají už i virtuální měny. Zároveň se podíváme na peněžní agregáty a jednotlivé typy.

Na začátku všeho si každý vytvářel to, co potřeboval a sám to také využíval či spotřeboval. Představme si člověka, který si sám vyrobil nástroj, aby ulovil zvíře. Ulovené zvíře zkonsumoval, kůži použil ve svém příbytku. Sám si vypěstoval plodiny. A takhle to fungovalo.

Poté přišla **dělba práce** a každý začal dělat to, co nejlépe uměl. Zemědělec pěstoval obilí, brambory, řepu aj., švec šil boty, švadlena šila oděvy atd. A zde vznikla směna tzv. barterový obchod, kdy se měnila věc za věc. Švec dal zemědělci boty a ten si odnesl dva pytle brambor. Určitý čas se tato forma používala, ale pak se přišlo na to, že má tato forma obchodu svá úskalí. Když vezmeme našeho ševce, tak za nějaký čas mu brambory došly a chtěl od zemědělce další, ale ten už nové boty nepotřeboval, protože jedny měl. A co teď?

Postupně bylo vyčleněno několik typů zboží, které sloužilo jako „**první peníze**“. Jednalo se o dobytek, kožešiny, víno, látky atd. Zde by náš švec přišel za zemědělcem a za další brambory mu zaplatil třeba vínem. Časem se ale přišlo na to, že i tato směna nebude ideální. Co třeba kdyby selka přišla k pekaři pro bochník chleba, ale měla na výměnu jen krávu. To by byl velký nepoměr. Proto musel přijít nový způsob směny a vznikly peníze.

Nejvýznamnější v celé historii lidstva byl **vynález peněz**. Ty v podstatě usnadnily a zpřehlednily směnu zboží. Dnes si už ani neumíme představit, že by peníze neexistovaly. Vedle bankovek a mincí můžeme také slyšet výraz **depozitní peníze**. Ty se považují také za platidlo a jsou to účty v bance. Když jdeme do obchodu a nemáme v kapse žádné peníze, zaplatíme kreditní kartou.

V několika knihách a učebnicích je uvedena shodná definice peněz: „**Za peníze lze teoreticky považovat jakékoli aktivum, které je všeobecně přijímáno za zboží a služby nebo při úhradách dluhů.**“ (Revenda a kol., 2012) Důležité je zdůraznit slovo všeobecně, které je v definici zmíněno. Jde o to, že dané aktivum je přijímáno všemi subjekty na daném území, pak jsou peníze důvěryhodné.

3.1.1 Funkce peněz

K čemu nám peníze slouží? Schválně, zkuste si teď odpovědět. Většina z nás jistě odpoví, že za peníze se může koupit vše, co chce. Je to pravda, ale peníze slouží k dalším účelům. Pojďme se tedy podívat, jaké všechny funkce peníze mají.

1. **Prostředek směny** – to je to, co jsme si už řekli, tedy že peníze slouží ke směně služeb a statků (= kdo zapomněl, **statek** znamená něco, co lidé poptávají, o co mají zájem – zjednodušeně můžeme říci, že jde o zboží).
2. **Zúčtovací jednotka** – pomocí peněz vyjádříme hodnotu statků a služeb, ale také práce, zahraniční měny atd. a to jak v cenách současných, tak i minulých a budoucích.
3. **Uchovatel hodnoty** – peníze slouží pro lidi jako bohatství, jsou součástí majetku stejně jako například nemovitosti.

3.1.2 Kryptoměna

Zvláštní kapitolu tvoří tzv. kryptoměna, která vznikla teprve nedávno. Jedná se o soukromé digitální či elektronické peníze, které centrální banka nemůže regulovat. Tato měna je tedy mimo její vliv. Předností této měny je:

- není možné ji inflačně znehodnocovat. A to je právě tím, že na tuto měnu nemá centrální banka žádný vliv.
- Transparentnost – databáze všech transakcí je veřejná.
- Poplatky za transakce jsou nulové, někdy jen minimální.
- Neexistuje zde žádný prostředník – peníze putují přímo od jednoho klienta k druhému; není to jako při posílání peněz přes banku.
- Měnu je možné okamžitě poslat na druhý konec světa.

Možné problémy, které s kryptoměnou souvisí:

- Elektronické útoky.
- Silné kurzové výkyvy oproti oficiálním měnám.
- Žádné pojištění klientů v případě krachu měny. Tato měna je dost riziková a klienti nemohou očekávat žádnou podporu v případě problémů aj.

Některé subjekty kryptoměny přijímají jako platidlo a kryptoměna zároveň slouží jako investiční prostředek. Na druhou stranu je tato měna anonymní a poskytuje tak prostor pro

„praní špinavých peněz“ a růst černé ekonomik. Zatím je tedy kryptoměna jen v soukromém sektoru, ale banky plánují, že spustí svoji vlastní společnou kryptoměnu. Otázkou tedy je, jaký bude další vývoj.

První a neznámější kryptoměna je Bitcoin, která vznikla v roce 2009. Mezi další známé patří XRP, Ethereum, Litecoin atd. Momentálně je na trhu více než 1200 kryptoměn. Jak se za poslední rok vyvíjel kurz Bitcoinu je možné vidět na Obrázku 6.

Obrázek 6 Vývoj kryptoměny Bitcoin za poslední rok

Zdroj: Kurzy (2019)

3.1.3 Peněžní agregáty

Peněžními agregáty se rozumí množství peněz v ekonomice. Centrální banka, v našem případě Česká národní banka, je definuje a pracuje s nimi. Centrální banky mohou různě určovat peněžní agregáty, proto se zaměříme pouze na ty, které jsou v České republice. Peněžní agregáty se značí vždy velkým písmenem M a číslicí 1-3 a to podle likvidity, tedy podle toho, jak rychle je možné je získat. Tyto peněžní agregáty se používají v makroekonomii k měření velikosti peněžních toků.

Typy peněžních agregátů:

M1 – úzký peněžní agregát

M1 = oběživo (hotovost – peníze a mince) + vklady v bance na běžném účtu (vklady, se kterými se může disponovat)

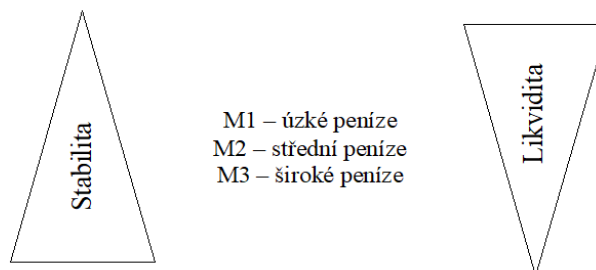
M2 – střední peněžní agregát

M2 = M1 + vklady uložené na nějakou dobu (termínované vklady)

M3 – široký peněžní agregát

M3 = M2 + akcie, podílové fondy, dluhové cenné papíry do 2 let a tzv. repo operace

Repo operace = pokud vlastníme cenné papíry, pak je možné je prodat s tím, že se zavazujeme ke zpětnému odkupu, za předem stanovenou dobu. U nás tyto operace provozuje hlavně ČNB, která prodává státní pokladniční poukázky bankám a za 14 dní je odkupuje zpět. Slouží to hlavně ke stažení likvidity z oběhu viz Obrázek 7.

Obrázek 7 Stabilita a likvidita peněžních agregátů

Zdroj: Černohorská (2015)

Shrnutí kapitoly

Peníze jsou pro nás nezbytností. Bez nich bychom si nic nemohli koupit. Ale je důležité si uvědomit, že směna existovala dříve, než byly peníze. Na začátku všeho si lidé sami vyráběli a pěstovali to, co potřebovali. Poté vznikla dělba práce a lidé si navzájem vyměňovali to, co

vyrobili nebo vypěstovali. Následovaly tzv. první peníze, kdy se za ně považovalo víno, plátno, kožesiny, dobytek. Ale stále to nebylo ono, tak vznikly peníze, velmi důležitý vynález. Dnešní podoba peněz jsou bankovky a mince. Vedle toho ještě depozitní peníze, což jsou vklady v bankách.

Funkce peněz – uchovatel hodnoty, zúčtovací jednotka a prostředek směny.

Kryptoměna jsou digitální peníze či měna. Vyvinula se poměrně nedávno a nemůže je regulovat centrální banka. Některé subjekty kryptoměnu přijímají jako platidlo a může sloužit i jako investiční prostředek. Má spoustu výhod, ale i nevýhod. Otázkou je, jak budou vypadat budoucnost kryptoměny.

Peněžní agregáty značí množství peněz v ekonomice dané země. U nás je definuje Česká národní banka a máme tři druhy agregátů: M1 – oběživo + vklady na běžném účtu; M2 = M1 + termínované vklady; M3 = M2 + akcie, podílové fondy, dluhové cenné papíry a repo operace.

Klíčové pojmy

- peníze
- bankovky a mince
- depozitní peníze
- kryptoměna
- peněžní agregáty
- repo operace

Kontrolní otázky?

1. Co jsou peníze a k čemu slouží?
2. Jaký byl vývoj peněz?
3. Vyjmenuj tři funkce peněz.
4. Co je kryptoměna?

5. Vysvětli peněžní agregáty. Co znamenají? A jaké máme v ČR?

Odpověz, zda je dané tvrzení pravdivé:

Depozitní peníze jsou peněžní prostředky na bankovním účtu. Ano/ne

Funkce peněz je uchovatel hodnoty a známka bohatství. Ano/ne

Kryptoměna je platidlo, kterým může platit kdekoliv. Ano/ne

Nejznámější kryptoměna je bitcoin. Ano/ne

Peněžní agregáty označují množství peněz v ekonomice. Ano/ne

Úkol

Zjistěte, jaké ochranné prvky má každá bankovka před paděláním.

Najděte na internetu vývoj bitcoinu za poslední měsíc a diskutujte o kryptoměně. Jaký je její vývoj, co si o ni myslíte, jaké předpokládáte do budoucnosti využití této měny ...

Doporučená literatura:

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Základy financí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2009. 181 s. ISBN 978-80-7395-203-7.

JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice - Peníze a platební styk*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2013. 664 s. ISBN 978-80-247-3893-2.

LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2017. 256 s. ISBN 978-80-271-0120-7.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie základní kurz*. Slaný: Melandrium, ©2006. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.

3. 2 Bankovní soustava

Cíle studia

Na konci této kapitoly byste měli být schopni:

- Charakterizovat pojem bankovní systém (soustava) a říci, jaké existují
- Co je centrální banka a její funkce
- Charakterizovat Českou národní banku

Průvodce studiem

V této kapitole se podíváme na bankovní systémy, jaké existují a jaký bankovní systém máme v ČR. Seznámíme se s Českou národní bankou, jakožto centrální bankou, a jejími činnostmi. Dále si budeme charakterizovat obchodní banky, jaké máme typy bank, co je potřeba k založení banky a jaké jsou její orgány.

Bankovní soustava (někdy také bankovní systém) představuje všechny instituce, které poskytují bankovní služby v rámci jednoho státu. Pro lepší představu je na Obrázku 8 uveden příklad, co vše do bankovní soustavy patří. V bankovním prostředí existují dva typy bankovního systému – jednostupňový a dvoustupňový.

Jednostupňový bankovní systém – fungoval hlavně v počátcích bankovníctví (tato soustava nerozlišuje emisní banku a ostatní banky). Zde vystupuje buď centrální banka, která vykonává i činnosti, které jinak dělají obchodní banky. Nebo univerzální banky, které mohou provádět i emisi hotovostních peněz (*emise peněz* = vydávání bankovek a mincí).

Dvoustupňový bankovní systém – ten existuje v České republice. Zde je centrální banka, u nás funkci centrální banky plní Česká národní banka, a ostatní banky. Můžeme si představit centrální banku jako jeden stupeň a druhý stupeň pak tvoří ostatní banky. Centrální banka je taková „banka nad bankami“.

Obrázek 8 Bankovní systém

Zdroj: vlastní zpracování

3.2.1 Centrální banka

Ve většině států s vyspělou tržní ekonomikou existuje centrální banka. Ta má naprosto odlišné funkce i postavení oproti obchodním bankám. Centrální banka není založena za účelem zisku. Pokud nějaký zisk vykáže, ten se pak zpravidla stává příjmem státního rozpočtu. Centrální banka není tedy podnikatelský subjekt.

Centrální banka má na starosti hlavně tyto činnosti:

- emise neboli vydávání peněz – je jedinou bankou v zemi, která může vydávat bankovky a mince, případně i pamětní mince
- banka bank (vlády) – centrální banka slouží jako banka bankám; vede jim účty, ukládá jim peníze, poskytuje jim úvěry (je to v podstatě stejný vztah jako klient – banka).

- banka státu – vede účty státního rozpočtu, pomáhá při financování schodku státního rozpočtu
- reguluje množství peněz v oběhu
- dělá dohled nad ostatními bankami a společnostmi finančního trhu
- zastupuje stát v mezinárodních finančních institucích, reprezentuje – jedná se například o Mezinárodní měnový fond, Světovou banku, Evropskou banku a další
- devizová činnost – centrální banka operuje s devizovými rezervami, to znamená, že centrální banka má rezervy v cizí měně, které mohou pokrýt peněžní deficit
- statistická činnost – centrální banka zpracovává údaje od ostatních subjektů finančního trhu a vyhodnocuje je.

Cílem každé centrální banky je měnová stabilita. To znamená, že se centrální banka snaží dosáhnout cenové stability, tedy aby ceny na trhu rostly jen minimálně. A zároveň drží stabilní devizový kurz – stabilní hodnotu korun vyjádřených v jiné měně.

Česká národní banka

Funkci centrální banky vykonává v České republice Česká národní banka, která vznikla 1. 1. 1993 a sídlí v Praze. Existence ČNB jako naší centrální banky je zakotvena v Ústavě České republiky. Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada. Členy bankovní rady jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři další členové (jejich funkční období je šest let a nesmí zastávat funkci více než dvakrát). Všechny členy jmenuje a odvolává prezident. Zajímavostí je, že nikdy se nemění všichni členové bankovní rady najednou, ale postupně. V současné době je guvernérem ČNB Jiří Rusnok.

Obrázek 9 Česká národní banka

Zdroj: cnb.cz

3.2.2 Banky

Asi každý si umíme představit banku. Ale co je to za instituce a k čemu nám slouží? Banka je organizace, jež působí na finančních trzích. Zjednodušeně řečeno, jde o instituci, která obchoduje s penězi. Na jedné straně peníze přijímá od klientů a na straně druhé poskytuje úvěry, tedy peníze vydává klientům za určitou úplatu. K tomu, aby mohla provozovat svojí činnost, musí mít banka udělenou licenci, tu jim uděluje Česká národní banka.

Zde jsou uvedeny činnosti, které banka vykonává:

- otevírá a vede bankovní účet klientům
- přijímá od nich vklady a vydává hotovost na základě žádosti klienta
- zajišťuje platební styk – převod peněz od jednoho majitele k druhému (na základě příkazu vydaného klientem nebo při koupi zboží a následné platbě kreditní kartou)

- poskytuje úvěry – půjčuje peníze; pokud klient nemá dostatek financí, může si v bance zažádat o půjčku, kterou za určitých podmínek splácí (vrátí půjčené peníze + úroky, které jsou předem dané)
- směnárenská činnost – jedná se o převod jedné měny na měnu jinou; jedete na dovolenou a potřebujete například eura, pak stačí dojít do banky a zde si české koruny vyměnit za příslušnou měnu
- vydává a spravuje platební karty
- pronajímá bezpečností schránky
- obchoduje s cennými papíry
- poskytuje poradenskou činnost
- poskytuje pojišťovací činnost
- a další činnosti.

Když se na banku podíváme z hlediska právní úpravy, tak zjistíme, že v České republice mohou mít banky pouze podobu akciové společnosti. Základní jmění banky činí minimálně 500 000 000 Kč v peněžní formě. Stejně jako firmy zapsané v obchodním rejstříku musí mít i banka stanoveny orgány společnosti.

1. **valná hromada** – nejvyšší orgán, který rozhoduje například o změně základního jmění, zrušení banky aj.
2. **představenstvo banky** – je statutární orgán banky, který banku řídí
3. **dozorčí rada** – dohlíží na činnost banky.

Obchodní banky vedou dva typy činností a to buď **obchody aktivní**, nebo **obchody pasivní**. Nejprve zmíníme aktivní obchody, kam patří zejména úvěrové činnosti. Klienti banky mají na výběr z více druhů úvěrů, a proto mají možnost si zvolit, který je pro ně nejvýhodnější. Klient by měl hlavně přemýšlet o tom, zda je schopen půjčené peníze vrátit. V současné době je v České republice dost lidí i firem, kteří si půjčí, ale už nejsou schopni peníze splatit. Pasivní obchody pak představují přijímání vkladů od klienta. Stejně tak jako u úvěrů, i zde má banka široký výběr účtů, kam si mohou lidé a firmy ukládat své peníze.

3.2.3 Druhy bank

Banky je možné dělit podle několika hledisek – podle právní formy, velikosti, z hlediska motivace. Nejčastější členění je podle služeb, které banka poskytuje.

- Obchodní banky – někdy se jim také říká komerční banky a je jich na českém trhu nejvíce. Tyto banky přijímají vklady od klientů, vedou jim účty, provádí bezhotovostní platby a poskytují úvěry.
- Spořitelny – sbírají vklady od klientů a poskytují úvěry. Pozor, Česká spořitelna funguje jako obchodní banka, spořitelna má pouze v názvu, protože dříve plnila funkci spořitelny.
- Stavební spořitelna – zvláštní druh spořitelny; sbírají vklady od klientů a poskytují účelové úvěry na bydlení. Poskytují stavební spoření, kdy klienti dostávají od státu státní podporu.
- Hypotéční banky – slouží k financování pořizované nemovitosti, na kterou klient nemá dostatečný kapitál. Poskytují hypotéční úvěry.
- Investiční banky – jejich hlavní činností jsou investice – emise cenných papírů, obchodování s nimi, investiční poradenství, poskytování investičních úvěrů atd.
- Specializované banky – poskytují specializované služby a mají klienty z některého odvětví či oboru. Jsou to malé banky.
- Družstevní záložny – liší se od bank (má jinou právní formu, vyšší kapitálu ...). Záložny poskytují bankovní služby jen svým členům a nikomu jinému.
- Další druhy bank (retailové, wholesale, cleringové, splátkové ...)

Shrnutí kapitoly

Všechny instituce, které poskytují bankovní služby v rámci jednoho státu, tvoří bankovní systém. Ten může být jednostupňový, pokud centrální banka vykonává i funkci obchodních bank, případně existuje univerzální banka. Častější je dvoustupňový systém, kdy existuje centrální banka a obchodní banky.

Centrální banka má odlišnou funkci než obchodní banky, nebyla ani založena za účelem zisku. Její hlavní činnosti jsou – emise peněz, banka bank, banka státu, devizová činnost, statistická činnost, regulace množství peněz v oběhu a další. V České republice funkci centrální banky plní Česká národní banka, jejímž řídicím orgánem je bankovní rada. Členy rady jmenuje a odvolává prezident republiky.

Obchodní banky operují na finančních trzích. Základní jmění banky je stanoveno na 50 milionů korun. Řídící orgány bank jsou valná hromada, představenstvo a dozorčí rada. Banky vedou dva typy činností – aktivní, což jsou zejména poskytované úvěry a pasivní, kdy se jedná o přijímání vkladů od klienta. Dělení bank je možné z více hledisek, nejčastější členění je podle druhů služeb, které poskytují.

Klíčové pojmy

- bankovní systém
- centrální banka
- emise peněz
- Česká národní banka
- platební styk
- směnárenská činnost
- aktivní obchody
- pasivní obchody
- obchodní banky

Kontrolní otázky?

1. Co znamená bankovní systém?
2. Jaké existují bankovní systémy? Vysvětli je.
3. Který bankovní systém má Česká republika?
4. Jaké funkce má centrální banka?

5. Má svou centrální banku i naše republika? Pokud ano, jak se jmenuje?
6. Jaké činnosti vykonává banka?
7. Jaká je právní úprava banky?
8. Jaké řídicí orgány má banka?
9. Co jsou aktivní obchody a co pasivní?
10. Jaké máme druhy bank? Nějaké vyjmenuj.

Doplň chybějící výrazy do vět tak, aby byly správné

Orgány každé banky jsou valná hromada, a dozorčí rada.

Funkci centrální banky v České republice vykonává

Vydávání bankovek a mincí se nazývá peněz.

Ve dvoustupňovém bankovním systému jsou vedle centrální banky ještě banky

Banka, která poskytuje klientům finanční kapitál na pořízení nemovitosti se nazývá

Úkol

Podívejte se na internetové stránky České národní banky a zjistěte, jaké informace tam můžete zjistit.

Diskutujte ve skupině, jaké druhy bank znáte a které služby nabízejí. Uveďte vlastní zkušenosti.

Doporučená literatura:

ČERNOHORSKÁ, Liběna. *Komplexní pohled do bankovního světa*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2015. 170 s. ISBN 978-80-7395-863-3.

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Základy financí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2009. 181 s. ISBN 978-80-7395-203-7.

JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice - Peníze a platební styk*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2013. 664 s. ISBN 978-80-247-3893-2.

LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2017. 256 s. ISBN 978-80-271-0120-7.

3.3 Bankovní služby

Cíle studia

Na konci této kapitoly byste měli být schopni:

- Umět charakterizovat bankovní služby
- Znat dělení bankovních služeb
- Vědět, co jsou aktivní, pasivní a neutrální bankovní obchody
- Určit cenu za bankovní služby
- Umět spočítat úrok
- Vyjmenovat druhy úvěrů a popsat je

Průvodce studiem

Tato kapitola se zaměřuje na činnosti komerčních (obchodních) bank. Jsou zde uvedeny základní charakteristiky bankovních služeb. Možné dělení bankovních produktů a jejich vysvětlení. Za každou službu v bance se platí nějaké peníze. Za jakou službu co zaplatíme? To si uvedeme a naučíme se také počítat úroky. A pokud potřebujeme peníze a nemáme je, pak si můžeme vzít v bance úvěr. My si uvedeme, jaké úvěry banka poskytuje a na co.

Bankovní služby poskytují banky, které jsou finančními institucemi. Služby mohou být poskytovány klientům přímo na pobočkách jednotlivých bank nebo prostřednictvím distribučních kanálů (on-line bankovníctví). Stále populárnější jsou služby poskytované on-

line, neboť klient ušetří svůj čas i peníze. Přihlásit se může odkudkoliv a je to i poměrně bezpečné.

3.3.1 Charakteristika bankovních služeb neboli produktů:

- **Mají nehmotný charakter (nemateriální charakter)** – není možné si udělat jejich zásobu jako u zboží.
- **Dualismus** – v bankovních produktech se spojuje hodnotová a věcná stránka. Hodnotová stránka je měřitelná v penězích. Je tedy dána jeho finančním objemem (úvěru, vklad, převodu peněz aj.). Věcná stránka charakterizuje počet, tedy množství, jednotlivých produktů (počet přijatých vkladů, poskytnutých úvěrů, platebních transakcí...). Dualismus je důležitý pro vyjádření ziskovosti jednotlivých produktů.
- **Vzájemná propojenost a podmíněnost** – existence jednoho produktu je podmíněna existencí druhého produktu. Například banka nemůže provádět bezhotovostní platební styk, pokud klient nemá založený bankovní účet.

3.3.2 Dělení bankovních služeb

Stejně jako druhy bank je možné členit podle různých hledisek i bankovní produkty.

1. Podle vztahu k položkám bilance banky (vazby na rozvahu banky):

- **Aktivní** – banka je v roli věřitele, bankovní produkty jsou tedy v aktivech rozvahy banky. Především se jedná o úvěry.
- **Pasivní** – banka je v tomto případě v roli dlužníka, bankovní produkty jsou v rozvaze na straně pasiv. Zde to jsou hlavně vkladové obchody.
- **Neutrální** – banka není v postavení ani dlužníka ani věřitele, neodráží se v rozvaze. Jde především o realizaci platebního styku.

Stejně jako podniky i banky musí vést účetnictví a s tím spojené účetní výkazy. Z rozvahy i dalších výkazů je možné získat důležité informace o činnosti banky. Pro lepší představu je zde rozvaha banky znázorněna viz Obrázek 10.

Rozvaha banky

Aktiva	Pasiva
Hotovost + hotovost v cizí měně	Základní kapitál
Vklady u ČNB a úvěry u ČNB	Fondy ze zisku
Vklady a úvěry u jiných bank	Rezervní fondy
Státní pokladniční poukázky	Nerozdělený zisk
Poskytnuté úvěry = pohledávky	
Cenné papíry	Emise obligací
Vlastní akcie	Kapitálové fondy
Pohledávky za akcionáři	Úvěry a zdroje od ČNB
Hmotný a nehmotný majetek	Rezervy bank – zákonné a ostatní rezervy (na krytí ztrát)
	Vklady a úvěry od bank
Ostatní aktiva	

Obrázek 10 Rozvaha (bilance) banky

Zdroj: vlastní zpracování

2. Členění produktů podle klientského segmentu:

- **Wholesaleové produkty** – velké částky, často individuální charakter
- **Retailové produkty** – nízké částky, velké množství transakcí

3. Moderní členění – funkce pro klienta:

- **Finančně úvěrové obchody** – díky nim mohou klienti získat finance.
- **Vkladové obchody** – klienti si mohou své peníze uložit a zhodnotit.
- **Platebně zúčtovací obchody** – klientům umožňují provádět platební a zúčtovací styk pomocí bank.
- **Pokladní a směnářské obchody** – možnost provádět operace s hotovostí a možnost směny měn.
- **Obchody investičního bankovníctví** – klienti mohou prostřednictvím banky investovat (obchodování s cennými papíry).

3.3.3 Cena za bankovní služby

Stejně jako za zboží v obchodě, zaplatíme i bance za její služby. Každá banka si stanovuje vlastní ceny, ale s ohledem na konkurenci, která nabízí stejné nebo obdobné služby. Všichni si chtějí zlepšit nebo udržet pozici na trhu a zároveň vydělat. Je tedy prioritou, aby poskytované služby byly rentabilní. Je tedy pro banku velmi důležité stanovit „správné“ ceny, neboť vedou k postavení banky na trhu, počtu jejích klientů atd.

Banky mají spoustu poplatků a je možné je najít v ceníku každé banky. Uvedeme si alespoň ty nejzákladnější, se kterými se v běžném životě setkáváme.

- **Úroky** – je to cena, kterou si banka účtuje za půjčení peněz a to za určité časové období. Momentálně se nejvýhodnější úrokové sazby pohybují kolem 3,9% - 4,9% a možnost úvěru je na dobu 6 – 120 měsíců. Ale není výjimkou, že jsou úrokové sazby nad 10%. Abychom si mohli spočítat, kolik zaplatíme, bude se nám hodit následující vzorec:

$$\text{úrok} = \frac{\text{půjčená částka} \times \text{úroková míra}}{100}$$

Můžeme se také setkat s **úrokovou mírou (sazbou)**, která vyjadřuje procentuálně, kolik si banka účtuje navíc k zapůjčené částce za určité období. A pozor také na RPSN, neboť se liší od úrokové sazby. **RPSN** je roční procentní sazba nákladů, zahrnuje tedy kromě úrokových nákladů i ostatní náklady např. poplatky.

- **Provize a prémie** – ceny produktů, u nichž na sebe banka přijímá určité riziko.
- **Poplatky** – představují cenu za bankovní produkt, se kterým vznikají bance náklady, a většinou jsou přímo vyčísleny nebo jsou již zakomponovány v jiné částce.

Příklad 1

Rodina Novákových si chce koupit novou televizi, ale nemají hotovost. Tatínek rozhodl, že si půjčí v bance 18 000,-. Banka má úrokovou míru 13%. Kolik zaplatí za půl roku?

$$\text{úrok} = \frac{\text{půjčená částka} \times \text{úroková míra}}{100}$$

$$\text{úrok} = \frac{18\,000 \times 13}{100}$$

$$\text{úrok} = 2\,340 \times 0,5 \text{ (násobíme 0,5 – jedná se o půl roku)}$$

$$\text{úrok} = 1\,170,-$$

Novákovi zaplatí úrok 1 170,-.

Příklad 2

Pan Novák vložil 50 000 do termínovaných vkladů, při úrokové míře 8%. Kolik pan Novák získá úrok po uplynutí této doby?

$$\text{úrok} = \frac{\text{jistina} \times \text{úroková míra}}{100}$$

$$\text{úrok} = \frac{50\,000 \times 8}{100}$$

$$\text{úrok} = 4\,000,-$$

Pan Novák získá úrok 4 000,-.

3.3.4 Bankovní úvěrové obchody

Poskytování úvěrů je pro banku nejdůležitější obchodní aktivita, neboť přináší nejvyšší zisk. Na druhou stranu je to ale pro banku velmi rizikové. Banky poskytují úvěry v hotovosti nebo převodem z účtu na účet. Vše se objevuje v bilanci banky na straně aktiv, banka je tedy v pozici věřitele. Existuje na trhu velké množství úvěrů a kolikrát je těžké se

v nich orientovat. Každý úvěr má svá specifika a před tím, než budeme žádat o úvěr, je dobré si prostudovat podmínky jednotlivých bank i podmínky daného produktu. V literatuře se uvádí různé dělení bankovních úvěrů např. podle doby splatnosti, zajištění úvěru, účelu úvěru atd. My se podíváme na druhy úvěru, se kterými se můžeme setkat, i když jich je na trhu velké množství a není možné se všem věnovat. Většina úvěrů, které jsou poskytovány, mohou být krátkodobé, střednědobé, ale i dlouhodobé. Nejčastěji je klienti využívají ke koupi movitých a nemovitých věcí.

Spotřebitelský úvěr – jedná se o nejběžnější druh úvěru a nabízí ho každá banka. Můžeme žádat o účelový úvěr, kdy předem uvedeme, na co budou prostředky úvěru použity a to je nutné doložit. Nebo neúčelový úvěr, kdy banku nezajímá, na co si peníze půjčujeme. Tyto neúčelové spotřebitelské úvěry jsou nejčastější. Úvěr tedy můžeme využít k nákupu spotřebního zboží, nemovitosti, nebo pokud potřebujeme peníze na živobytí atd. Výhodou je, že banka nevyžaduje žádného ručitele ani předmět ručení a je vyřízen rychle s minimálními náklady. Naopak nevýhodou je poměrně vysoká úroková sazba.

Kontokorentní úvěr – někdy se mu zkráceně říká kontokorent. Poskytuje se jako doplněk k běžnému účtu. Pokud si tedy sjednáme kontokorent, můžeme čerpat ze svého bankovního účtu do mínusu. Výše částky, kterou můžeme čerpat do mínusu je předem sjednaná ve smlouvě. Tyto peněžní prostředky musíme v termínu vrátit, jedná se tedy o krátkodobý typ úvěru (6 – 12 měsíců). Výhodou je možnost opakovaného čerpání. Jakmile tedy splatíme půjčku, můžeme znovu čerpat do mínusu. Nevýhodou jsou vysoké úrokové sazby a penále, v případě včasného nesplacení.

Hypotéční úvěr – jsou velmi oblíbené a využívané. Jedná se o úvěr, který je zajištěn zástavním právem k nemovitosti. Tento typ úvěru se vztahuje k nákupu nemovitosti, její rekonstrukci či modernizaci, je to tedy účelový úvěr. Jedná se o dlouhodobý typ úvěru (splácí se několik let), který se vztahuje k nemovitosti. Výhodou je nízká úroková sazba, která je fixovaná určitou dobu např. 5 let a po tuto dobu se nemění. Čím delší dobu fixace zvolíme, tím vyšší úrokovou sazbu budeme mít.

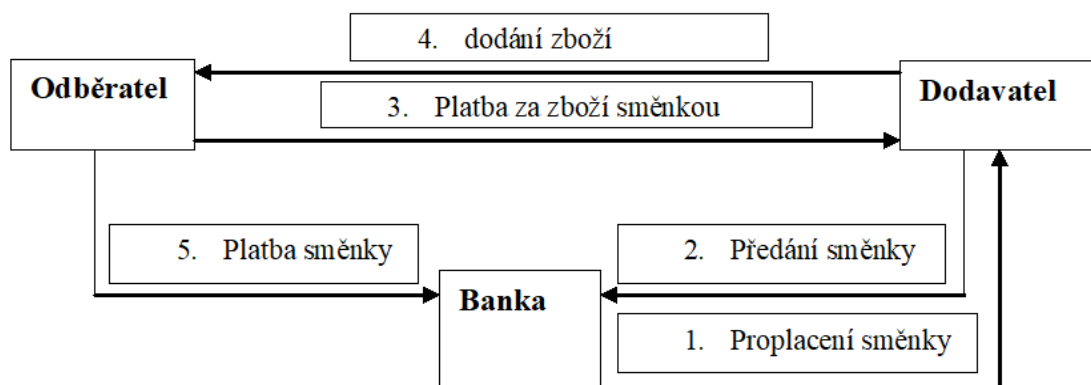
Americká hypotéka – je to typ neúčelového úvěru, kdy je nemovitost požadovaná jako zástava. V tomto případě můžeme půjčené peněžní prostředky využít na cokoli. Tento úvěr je dražší než hypotéční, ale levnější než spotřebitelský. Poskytuje ho například Hypotéční banka, České spořitelny, Raiffeisen bank a mnoho dalších. Není to tedy neobvyklý typ úvěru.

Úvěry v rámci stavebního spoření – abychom mohli žádat o úvěr ze stavebního spoření, pak nejprve musíme mít stavební spoření sjednané. Úvěr slouží výhradně k financování potřeb spojených s bydlením. Výhodou je nízká úroková sazba a dlouhá doba splatnosti.

Revolvingový úvěr – tento úvěr je nastaven na principu opakování. Dopředu se tedy sjedná v bance limit, který bude mít dlužník k čerpání. Slouží například podnikatelům k financování oběžného majetku, provozních potřeb a překlenutí období mezi inkasem pohledávek a jejich úhradou. Je to doba kontokorentního úvěru, ale čerpání úvěru není vázáno na bankovní účet. Zároveň je i levnější než kontokorent. Výhodou je fakt, že dokud se úvěr nezačne čerpat, neplatí se žádné úroky, a může se čerpat opakovaně. Proti spotřebitelským úvěrům zde není nutné podepisovat smlouvu.

Lombardní úvěr – jedná se o krátkodobý úvěr, který je zajištěn zástavou movité věci. Klient může dát bance do zástavy cenné papíry, směnky, šperky, zboží. Banka poskytne klientovi přibližně 50 – 80% ceny zastavené věci. Úvěr funguje tak, že pokud dlužník včas a řádně nezaplatí, pak může banka zastavené věci prodat.

Eskontní úvěr – je to krátkodobý úvěr, který banka poskytne klientovi na základě odkupu směnky před její splatností. Je určen podnikatelským subjektům, které rychle potřebují peníze. Tento úvěr funguje tak, že klient získá směnku od jiného podnikatelského subjektu za zboží nebo služby. Pokud pak sám nemá na zaplacení, zažádá v bance o úvěr a prodá jí tuto směnku. Částku, která je na směnce, už obdrží banka. Výhodou je rychlé získání finančních prostředků a nízká úroková sazba. Nevýhodou je, že určitá část z částky na směnce, případně bance, je to tzv. diskont. Za realizaci se platí bance ještě poplatky. Postup je znázorněn na Obrázku 11.

Obrázek 11 Fungování eskontního úvěru

Zdroj: vlastní zpracování

Shrnutí kapitoly

Bankovní služby poskytují banky buď na pobočkách nebo on-line. Charakteristikou bankovních služeb je, že nemají hmotný charakter, mají známky dualismu a jsou vzájemně propojené a podmíněné. Služby je možné dělit podle různých hledisek. Nejznámější dělení je podle vztahu k bilanci banky, kdy jde o aktivní, pasivní a neutrální produkty. Dále podle klientského segmentu, a to wholesalové a detailové produkty. A jako poslední jsme si uváděli moderní členění – finančně úvěrové obchody, vkladové, platebně zúčtovací, pokladní a směnářské a obchody investičního bankovníctví.

Za bankovní služby se platí stejně jako je tomu i u jiných služeb. Každá banka má svůj vlastní ceník, a proto se ceny za jednotlivé služby mohou u jednotlivých bank lišit. Podle typu služby si banky účtují úrok, prémii, provizi nebo poplatek.

Nejdůležitější aktivitu představují pro banku úvěry, protože z nich má nejvyšší zisk. Stejně jako služby, i úvěry se u bank liší, proto je dobré si prostudovat podmínky. Mezi nejčastější úvěry patří spotřebitelské, kontokorentní, hypotéční a úvěry ze stavebního spoření.

Klíčové pojmy

- wholesalové produkty
- retailové produkty

- úrok
- RPSN
- poplatky
- kontokorentní úvěr
- americká hypotéka
- revolvingový úvěr
- lombardní úvěr
- eskontní úvěr

Kontrolní otázky?

1. Co znamenají aktivní, pasivní a neutrální obchody?
2. Jaké máme druhy bank? Některé vyjmenuj.
3. Charakterizuj třemi znaky bankovní služby.
4. Je úrok a RPSN stejné?
5. Vyber si nějaký typ úvěru a pověz, co o něm víš.

Urči, zda je tvrzení správné

Dualismus znamená, že se spojuje hodnotová a věcná stránka v bankovních produktech.

Ano/ne

Bankovní produkty se dělí vzhledem k položkám bilance banky na aktivní, pasovní, kladné a záporné. Ano/ne

Úrok je cena, kterou si banka účtuje za půjčení peněz za určité časové období. Ano/ne

Poplatky a úroky jsou to samé. Ano/ne

Nejběžnější úvěr, který banky poskytuje je spotřebitelský úvěr. Ano/ne

U revolvingového úvěru můžeme čerpat částku jen jednou. Ano/ne

Úkol

Zjistěte si, jaké mají podmínky k čerpání úvěru banky a společnosti, které půjčují peníze (např. Provident). Porovnejte a diskutujte o tom.

Doporučená literatura:

ČERNOHORSKÁ, Liběna. *Komplexní pohled do bankovního světa*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2015. 170 s. ISBN 978-80-7395-863-3.

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Základy financí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2009. 181 s. ISBN 978-80-7395-203-7.

MÁČE, Miroslav. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2006. 220 s. ISBN 80-247-1725-5.

POLOUČEK, Stanislav a kol. *Bankovníctví*. Praha : C. H. Beck, a.s., ©2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

3.4 Měnové kurzy

Cíle studia

Na konci této kapitoly byste měli být schopni:

- Vysvětlit, co je měnový kurz
- Umět se orientovat v kurzovním lístku
- Znat rozdíl mezi devizami a valutami
- Vědět, co je kurz prodej, kurz nákup a kurz střed
- Umět spočítat převod měn
- Vědět, co je apretace, depreciace, devalvace a revalvace

Průvodce studiem

Tato kapitola se věnuje měnovým kurzům. Po prostudování kapitoly by vám mělo být jasné, jak se orientovat v kurzovém lístku, i jak si spočítat, kolik dostanete v bance či směnárně při výměně jedné měny za jinou. Je zde vysvětlen rozdíl mezi devizami a valutami. A taky rozdíl mezi devalvace, revalvací, depreciací a apretací.

Jak všichni víme, na světě neexistují jen české koruny, ale spousta jiných měn. A tím se nyní budeme zabývat. Většina ekonomik ve světě je „otevřených“, to znamená, že obchodují se zahraničím. Je proto často potřeba směnit jednu měnu za měnu jinou, v této souvislosti pak hovoříme o měnovém kurzu. **Měnový kurz** je cena jedné měny vyjádřená v jiné měně. Například když nakoupíme zboží v Německu, kde se používá k placení euro, musíme převést české koruny na eura. K tomu nám slouží kurzový lístek, kde jsou uvedeny aktuální kurzy měn, viz Obrázek 12.

Kurzový lístek uvádí ČNB každý den na svých internetových stránkách: https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/sluzby_pro_klienty/obchodni_kurz.html. Některé firmy si stanovují například týdenní kurz nebo měsíční kurz. Nemusí tedy počítat s kurzem, který je v daný den aktuální.

Na kurzovém lístku je vždy uvedena měna, země, množství (pozor, někde se přepočítává jednotka a někde může být sto jednotek).

Deviza – cizí měna v bezhotovostní formě. Jedná se peníze na bankovních účtech, cenné papíry vyjádřené v cizí měně nebo pohledávky, které znějí na cizí měnu.

Valuta – hotovost v cizí měně (bankovky a mince).

Kurzovní lístek ze dne 26. 03. 2019

Měna	Země	Množství	Deviza		Valuta	
			Nákup	Prodej	Nákup	Prodej
AUD	Austrálie	1	16,09	16,252	15,17	17,17
BGN	Bulharsko	1		13,631		
CAD	Kanada	1	16,864	17,034	15,9	18
CHF	Švýcarsko	1	22,811	23,041	21,51	24,35
CNY	Čína	1		3,509		
DKK	Dánsko	1		3,572	3,24	3,66
EUR	EMU	1	25,631	25,889	24,16	27,36
GBP	Velká Británie	1	29,928	30,228	28,22	31,94
HUF	Maďarsko	100		8,416		
ILS	Izrael	1		6,499		
JPY	Japonsko	100	20,569	20,775	19,39	21,95
NZD	Nový Zéland	1		16,245		
PLN	Polsko	1	5,967	6,027		

Obrázek 12 Kurzový lístek ČNB

Zdroj: *cnb.cz*

Ted' už víme, jaký je rozdíl mezi devizami a valutami, ale proč je na kurzovém lístku uveden kurz nákup a kurz prodej? Některé banky používají i kurz střed. Víte, kdy se jaký kurz používá? Vždy je potřeba myslet na to, že kurzový lístek uvádí banka (případně směnárna) a je tedy brán z jejího pohledu. Pokud tedy chceme vyměnit české koruny za eura, protože pojedeme do Rakouska, pak nás zajímá sloupec **prodej**. Je to proto, že banka nám eura *prodává*. V našem kurzovním lístku půjde tedy o částku 27,360. Naopak až se z dovolené vrátíme, zbytek eur vyměníme za kurz 24,160, neboť banka od nás eura *nakupuje*, proto nás zajímá kurz **nákup**. Pokud je uveden kurz **střed**, pak se jím například přepočítávají obchody, které *v zahraničí zaplatíme platební kartou*. Tento kurz je stanoven mezi kurzem nákup a kurzem prodej. Proto je mnohdy lepší neměnit na dovolenou velkou částku, ale platit kartou. Placení kartou není v zahraničí zpoplatněno a ušetříme na poplatcích, které si banka bere za směnářenskou činnost.

Ještě před samotnou výměnou je dobré porovnat kurzy mezi bankami a směnárny. Poslední dobou se totiž ukázalo, že ve směnárnách mají výhodnější kurzy. Pro srovnání s kurzem ČNB je uveden ještě kurzový lístek směnárny Euroexchange Pardubice ke dni

26. 3. 2019 viz Obrázek 13. Ale pozor, je potřeba si také dopředu zjistit poplatky, které si banka nebo směnárna účtují. Kolikrát výhodnější kurz totiž neznamená všechno!

Kurzovní lístek ze dne 26. 03. 2019

Měna	Množství	Valuta		Valuta VIP	
		Nákup	Prodej	Nákup	Prodej
EUR	1	25,03	26,45	25,58	25,93
USD	1	22,11	23,35	22,7	23,1
GBP	1	29,22	30,89	29,94	30,34
CHF	1	22,23	23,62	22,72	23,06
PLN	1	5,82	6,18	5,94	6,1
AUD	1	15,7	16,65	16,02	16,47
CAD	1	16,45	17,45	16,78	17,23
NOK	1	2,59	2,75	2,62	2,72
SEK	1	2,39	2,54	2,42	2,53
DKK	1	3,35	3,55	3,4	3,49
HUF	100	7,92	8,42	7,93	8,33
HRK	1	3,37	3,59	3,44	3,58

Obrázek 13 Kurzový lístek směnárny Pardubic

Zdroj: euroexchange.cz

Příklad:

Fincentrum provedlo 15. 1. 2002 test v pražských směnárnách a bankách. Donesli do směnárny 1 000 Euro a 100 USD (přibližná hodnota je 40 000 Kč). Peníze, které dostali od směnáren, se pohybovali v rozmezí 38 264 Kč až 42 500 Kč.

Zdroj: idnes.cz

Měnový kurz se každý den liší a je to dáno tím, jak se vyvíjí kurz na světových burzách, tedy jaká je nabídka a poptávka po měnách. **Koruna posiluje (apreciace)**, pokud za jedno euro (jinou měnu) dáme méně českých korun než dříve. Naopak pokud za jedno euro (jinou měnu) dáme více českých korun než dříve, pak **koruna oslabuje (depreciace)**. To, zda koruna posiluje či oslabuje je dáno vztahem nabídky a poptávky. Ale pokud se jedná o oficiální snížení kurzu měny nějakého státu vůči ostatním měnám, pak hovoříme o **devalvaci** (zaplatíme za jedno euro více českých korun). Opakem devalvace je **revalvace**, tedy oficiální

zvýšení kurzů vůči ostatním měnám. O devalvaci a revalvaci hovoříme, pokud kurz stanovuje ČNB, už to není dané poprávkou a nabídkou.

Příklad 1:

Pan Novák pojedí na dovolenou do Itálie a chce si vyměnit za 10 000 Kč eura. Podle kurzového lístku (valuty prodej) je kurz 26,45 CZK/EUR.

$$10\,000/26,45 = 378 \text{ eur}$$

Pan Novák tedy dostane 378 eur.

Příklad 2:

Jakmile se pan Novák vrátil z Itálie, šel si vyměnit zbylá eura zpět na české koruny. Zbylo mu 250 eur. Kurz je podle kurzového lístku (valuty nákup) 25,59 CZK/EUR.

$$250 \times 25,59 = 6\,398,-$$

Pan Novák si ze směnárny odnese 6 398 Kč.

Příklad 3:

Další měsíc se pan Novák chystá na dovolenou do Japonska a chce si vyměnit za 10 000 Kč jeny. Podle kurzového lístku (valuty prodej) je kurz 21,95 Kč za 100 jenů.

$$10\,000 \times 100/21,95 = 45\,558 \text{ jenů.}$$

Pan Novák dostane 45 558 jenů na ruku.

Shrnutí kapitoly

Cena jedné měny vyjádřená v jiné měně se nazývá měnový kurz. Aktuální měnové kurzy jsou zveřejňovány denně na stránkách České národní banky. Na kurzovém lístku je uveden kurz prodej, kterým se řídíme tehdy, pokud měníme české koruny za zahraniční měnu. V případě, že je to naopak, pak hovoříme o kurzu nákupu. Ještě se uvádí kurz střed, který se pohybuje mezi kurzem prodej a kurzem nákup. Je pro nás důležitý tehdy, pokud třeba platíme v zahraničí platební kartou.

V případě, že jdeme do banky směnit hotovost, pak hovoříme o valutách. Pokud jde o peníze na bankovních účtech, pak se jedná o devizy. Pokud potřebujeme směnit peníze, pak je lepší zjistit si kurz u více bank či směnárny, protože se může značně lišit. Většinou bývá lepší kurz ve směnárnách.

Měnový kurz se mění a podle toho hovoříme o apreciaci, kdy koruna posiluje (za jedno euro či jinou měnu dáme méně českých korun) nebo o depreciaci, kdy koruna oslabuje (za jedno či jinou měnu euro dáme více českých korun). V tomto případě se měnový kurz mění podle vztahu nabídky a poptávky. Naopak když je měnový kurz oficiálně snížen, jde o devalvaci. Opakem devalvace je revalvace, tedy oficiální zvýšení měnového kurzu. Tady už nezáleží na poptávce a nabídce.

Klíčové pojmy

- měnový kurz
- devizy
- valuty
- kurz prodej
- kurz nákup
- kurz střed
- apreciace
- depreciace
- devalvace
- revalvace

Kontrolní otázky?

1. Co znamenají měnové kurzy a kde je možné je najít?
2. Vyjmenuj, co najdeš na kurzovém lístku?
3. Je potřeba při směně měn zjistit kurzy u více bank či směnárén?
4. Jak často vydává ČNB kurzový lístek?
5. Kdy hovoříme o apreciaci a depreciaci?
6. Co znamená devalvace a revalvace?

Doplň chybějící výrazy do vět tak, aby byly správné

Pokud za jedno euro dáme méně českých korun než dříve, pak koruna

Depreciace znamená, že koruna

Opakem revalvace je

Hotovost v cizí měně se nazývá

Deviza je cizí měna v formě.

Úkol

Zahrajte si ve dvojicích na směnárnu. Jeden z vás bude chtít proměnit 5000,- za eura. Zjistěte si aktuální kurz a přepočítejte.

Porovnejte vývoj eur za poslední rok podle kurzu ČNB.

Doporučená literatura:

[3] ČERNOHORSKÝ, Jan. *Základy financí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2009. 181 s. ISBN 978-80-7395-203-7.

[18] PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie základní kurz*. Slaný: Melandrium, ©2006. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.

PTATSCHEKOVÁ, Jitka a Jaroslava Dittrichová. *Dvacet let české koruny*. Praha: Grada Publishing, a.s., ©2013. 144 s. ISBN 978-80-247-4681-4.

RADOVÁ, Jarmila, Petr DVOŘÁK a Jiří MÁLEK. *Finanční matematika pro každého 7. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., ©2009. 296 s. ISBN 978-80-247-3291-6.

4 Didaktická analýza učebního textu

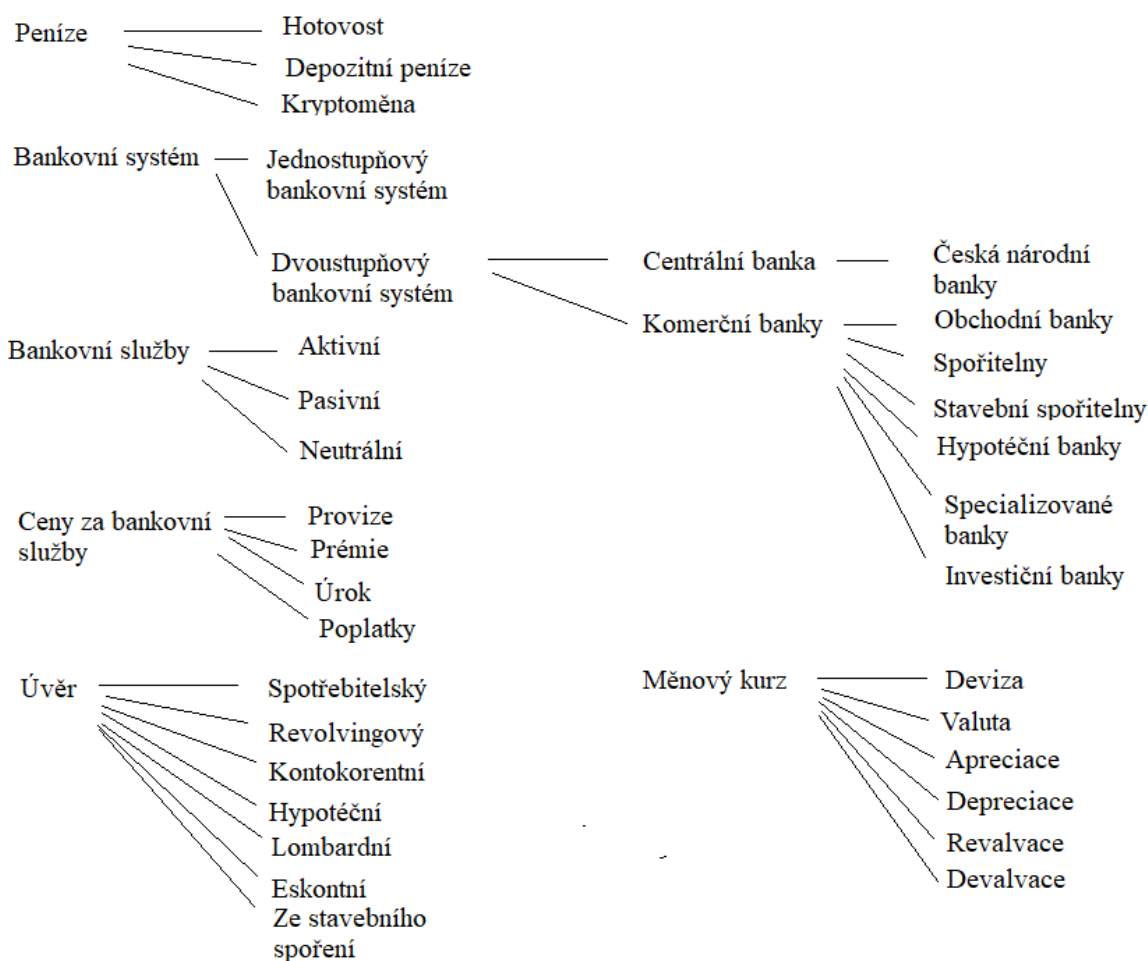
Didaktickou analýzu provádí každý učitel během své přípravy na vyučovací hodiny. Učitel musí pochopit obsah vyučované látky, aby byl schopen předat znalosti svým žákům. Cílem je vystihnout a také využít vzdělávací a výchovnou hodnotu s tím, že je třeba myslet na to, komu má být učivo zprostředkováno a jaký je výukový cíl. Během didaktické analýzy jde o to, aby byly analyzovány základní pojmy, vztahy, návaznosti, mezipředmětové vazby, logické operace a působení na žáka. Východiskem každé didaktické analýzy učebního textu jsou tři typy analýz. Jedná se o pojmovou analýzu, operační analýzu a analýzu z hlediska mezipředmětových vztahů.

4.1 Pojmová analýza

Při pojmové analýze je třeba stanovit pojmy, které jsou pro studenty důležité. Vycházíme při tom z již probraného učiva, které měli studenti v předchozích ročnících nebo se s nimi mohli setkat třeba i v jiném předmětu. Je důležité také neopomenout rámcový vzdělávací program pro daný předmět a školu. Při výuce jsou používány pojmy, které nejsou žákům cizí a vedou k získávání pojmů nových. Pojmy jsou tedy spojovány vzájemnými vztahy.

V případě pojmové analýzy tohoto učebního textu, které má student získat v předmětech ekonomie a bankovníctví, se vychází z pojmů osvojených během prvního a druhého ročníku. Finanční trhy, do kterých spadá tento učební text, se učí ve třetím ročníku obchodních akademií a maturitních oborů odborných škol v předmětu ekonomie. Zároveň se mohou žáci s podobnými pojmy setkat v hodinách bankovníctví, účetnictví či finanční gramotnosti.

Znalost základních pojmů je pro studenty klíčová, neboť bez jejich znalosti a pochopení vzájemných vazeb nebudou schopni pokračovat úspěšně ve studiu finančních trhů. Základní pojmy, které je nezbytné znát a jejich hierarchická struktura je znázorněna viz Obrázek 11.

Obrázek 14 Analýza pojmů

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Operační analýza

V průběhu této části didaktické analýzy dochází ke zjištění činností, díky kterým si budou studenti osvojovat své znalosti. Učitel se musí zamyslet, jak předat své poznatky a vědomosti tak, aby je studenti pochopili a naučili se je. Výsledkem tedy jsou hlavně úlohy, úkoly a cvičení. Zároveň záleží, jakým způsobem bude vyučující předávat své znalosti. Z vlastní zkušenosti vím, že je nejlepší střídat činnosti v průběhu hodiny a zapojovat studenty do výkladu a diskutovat s nimi.

Tento učební text je rozdělen do několika menších kapitol, aby bylo učivo studentům „dávkováno“ postupně. Základem každé kapitoly je text, který je určen především k výkladu. Učitel tedy používá monologickou metodu. Aby se studenti při výkladu lépe orientovali, je

vhodné text zpracovat pomocí Powerpointu jako prezentaci a touto formou učivo přednést. Během výkladu se dá použít mnoho názorných ukázek, díky kterým se studentům učivo dostane snáze do paměti. Jako příklad bych uvedla ukázkou bankovek, jejich ochranných prvků, cizí hotovost, výpisy z účtu, různé letáčky z bank, kurzovní lístek aj. Během ukázky pomůcek i během výkladu je dobré dát prostor studentům ke sdělení jejich poznatků, zkušeností a rozvinout diskusi.

Součástí kapitoly je vybraná literatura, která je doporučena studentům k rozšíření a prohloubení získaných poznatků z daného učebního textu. A na konci každé kapitoly jsou kontrolní otázky, na které by měl student umět odpovědět, pokud rozumí probranému učivu. V některých kapitolách jsou napsána tvrzení a student má říci, zda je to pravda nebo není. V jiných kapitolách je pro oživení text, který mají studenti doplnit, aby byl správný. Na konci kapitoly jsou úkoly, které mohou učitelé spolu se studenty dělat k upevnění a zopakování látky.

4.3 Mezioborová analýza

V současné době má mnoho studentů problém hledat vazby mezi předměty a dávat dohromady souvislosti. Úkolem učitele tedy je, aby hledal jednotlivé vazby a studenty na ně upozornil. Zároveň je dobré, pokud je schopen učitel hledat vazby i v předmětech, které on sám neučí. Je to nutné zejména pro praktickou stránku studentů.

Učební text, kterému je tato práce věnována, dává dohromady souvislosti z předmětů ekonomie, bankovníctví a teorii z účetnictví. Pokud se podíváme na mezioborovou analýzu z vertikálního hlediska, pak zjistíme, že některé pojmy a vztahy jsou zmiňovány již v prvním a druhém ročníku předmětu ekonomie na obchodních akademiích.

4.4 Pro koho je učební text

Tento učební text je určen zejména pro obchodní akademie a obchodní školy, které jsou zaměřené na výuku ekonomie a bankovníctví. Tento učební text vznikl konkrétně pro Obchodní akademii v Chrudimi.

Obchodní akademie je státní škola, která byla založena již roku 1882. Je tak jednou z nejstarších škol tohoto typu v České republice. Studium, které zde poskytují, jsou všechno čtyřleté obory s maturitou:

- angličtina/němčina pro ekonomickou praxi
- aplikace informačních technologií v ekonomice
- ekonomie pro praxi a podnikání
- turismus a průvodcovské služby.

Vytvořený učební text je pro studenty oboru 63-41-M/02 Obchodní akademie, kde se předmět ekonomie vyučuje od prvního do čtvrtého ročníku, kdy mají studenti dvě až tři hodiny týdně, podle zvoleného oboru. Předmět bankovníctví a finance se vyučuje celé čtyři roky dvě hodiny týdně pouze v oboru ekonomie pro praxi a podnikání. Ostatní obory tento předmět nemají. Text je navržen tak, aby mohl být použit i u jiných škol, které vyučují tyto předměty. Zejména pak u maturitních oborů jako je strojírenství na SPŠS Chrudim, kde se ekonomie probírá ve čtvrtém ročníku a je to jeden z profilujících předmětů. Dále pak Střední zemědělská škola Chrudim, kde se v oboru agropodnikání probírá ekonomie od druhého ročníku a je součástí maturitní zkoušky. V neposlední řadě může být učební text využit i v Hotelové škole Bohemia Chrudim, kde mají studenti ekonomii taktéž od druhého ročníku.

Předmět ekonomika se na Obchodní akademii vyučuje podle učebnic od autorů Petr Klínský a Otto Münch Ekonomika pro ekonomická lycea a ostatní střední školy. Učitelé při výuce čerpají i z jiných odborných knih a učebnic. Zároveň studentům předávají aktuální ekonomické informace, které se píší v Ekonomu a Hospodářských novinách.

Učební text byl psán tak, aby v něm byly pohromadě informace z více kapitol a oborů. Cílem bylo napsat ucelený text, který bude jednoduše studentům vysvětlovat učební látku z oboru finančních trhů. Při psaní bylo čerpáno z mnoha zdrojů, což studentům usnadní učení, neboť nebudou muset hledat jednotlivé informace a mají vše v jednom.

S textem se pracuje velmi jednoduše. V úvodu jsou uvedeny cíle a průvodce. Zde se student ve zkratce dozví, co bude v kapitole probíráno a také to, co bude znát, až kapitolu projde. Pak je samotný učební text, který je koncipován do kratších kapitol, aby se studentům

snáze učily a mohli si vše procvičit. Proto jsou po skončení učebního textu zařazeny kontrolní otázky, které by měli studenti umět odpovědět. Tyto otázky slouží k volným odpovědím. Převážně jde o to, aby si zažili nejdůležitější pojmy, které jsou uvedeny ke konci kapitoly pod názvem „klíčové pojmy“. Pro lepší procvičení slouží i další procvičování ve formě uvedených tvrzení, kdy mají studenti odpovědět, zda napsané tvrzení je správné nebo ne. V jiných kapitolách jsou pro změnu cvičení, ve kterých mají studenti doplnit chybějící výraz tak, aby to odpovídalo pravdě.

Na konci kapitoly jsou vždy „úkoly“, které jsou spíše dobrovolné a slouží ke společné práci studentů a učitele. Jde především o to, aby si studenti zažili vědomosti pomocí praktických cvičení. Proto je třeba uveden úkol, aby si studenti zahráli ve dvojicích na směnárně. V tomto případě si musí sami zjistit, jaký je měnový kurz k danému dni, umět vzoreček pro přepočítání a přepočítat české koruny na různé zahraniční měny. V jiném úkolu musí studenti sami najít informace na internetu apod. Jde o to, aby si sami museli také něco zjistit a byli samostatní. Každá kapitola je doplněna o doporučenou literaturu, ze které mohou studenti čerpat, pokud si budou chtít prohloubit nebo rozšířit informace a daném učivu.

Část učebního textu jsem měla možnost využít i při praxi, kterou jsem vykonávala na Základní škole v Hrochově Týnci, a žáci na něj reagovali pozitivně. Použila jsem pouze teorii, kterou jsem zjednodušila vzhledem k věku. Abych věděla, že žáci dávají pozor a učivu rozumí, nad tématem jsme diskutovali. Myslím si, že text splní svůj účel.

Závěr

V závěrečné práci doplňkového pedagogického studia jsem se zabývala návrhem učebního textu pro obchodní akademie a ekonomicky zaměřené školy. Učební text by měl sloužit v hodinách ekonomie a bankovníctví. Snažila jsem se jasně a srozumitelně vysvětlit vyučovanou látku tak, aby studenti měli vše pohromadě a dokázali pochopit souvislosti. Snažila jsem se použít i příklady, kde to bylo možné, aby bylo pro studenty snazší pochopit látku.

Cílem práce bylo vytvořit návrh učebního textu pro studenty obchodních akademií a středních škol zaměřených na výuku ekonomie a bankovníctví.

Práce je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická a zabývá se didaktikou jakožto součástí pedagogiky, vysvětlením pojmů pedagogika a didaktika. Je zde uveden rozdíl mezi didaktikou a oborovou didaktikou, čím se didaktika zabývá a jaké jsou didaktické zásady. Jelikož se práce týká návrhu učebního textu pro ekonomické školy, je zmíněna i didaktika ekonomických předmětů. V teoretické části je rozebráno, i co znamená učebnice, jakou má při vzdělávání roli, a jak se postupuje při psaní učebního textu. Vedle učebnic se používají i další učební pomůcky a materiály.

Druhá část je již samotný návrh učebního textu pro studenty obchodních akademií a středních škol, které jsou zaměřeny na výuku ekonomie a bankovníctví. Nejprve je popsán vznik peněz. Od doby, kdy byl člověk soběstačný, přes dělbu práce, směnu zboží za zboží až po dnešní podobu peněz. Jsou uvedeny všechny funkce peněz, popsána nově vznikající kryptoměna a peněžní agregáty. Další oddíl učebního textu se věnuje bankovní soustavě, vysvětlení funkcí centrální banky a České národní banky. Jednotlivé činnosti, které vykonávají banky a jaké druhy bank je možné najít v České republice. Poslední část učebního textu je zaměřena na měnové kurzy.

Část tohoto textu jsem mohla uplatnit při praxi, kterou jsem vykonávala na základní škole. V hodinách občanské výchovy probírali žáci ekonomická témata, která se týkala peněz, hospodaření, kreditních karet a měn. Žáci v hodinách reagovali na učební text pozitivně

a často se zapojovali do diskuze. Byla jsem ráda, že jsem si mohla vyzkoušet, zda text bude pro žáky srozumitelný.

Seznam použité literatury

- [1] Business.center. *Zákon o bankách*. [online]. ©1998 - 2019. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <<https://business.center.cz/business/pravo/zakony/banky/>>.
- [2] ČERNOHORSKÁ, Liběna. *Komplexní pohled do bankovního světa*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2015. 170 s. ISBN 978-80-7395-863-3.
- [3] ČERNOHORSKÝ, Jan. *Základy financí*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ©2009. 181 s. ISBN 978-80-7395-203-7.
- [4] Česká národní banka. *Kurzový lístek ČNB*. [online]. ©2003-2019. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z:<https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/sluzby_pro_klienty/obchodni_kurz.html />.
- [5] Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2017*. [online]. ©2018. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>>.
- [6] DVOŘÁKOVÁ, Markéta, Zdeněk KOLÁŘ, Ivana TVRZOVSKÁ a Růžena VÁŇOVÁ. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2015. 248 s. ISBN 978-80-247-5039-2.
- [7] Euroexchange. *Směnárna Pardubice třída Míru*. [online]. ©2019. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.euroexchange.cz/smenarnapardubice/?gclid=EAIaIQobChMIhaLA5Z6g4QIVyOJ3ChIzwgGYEAAYASAAEgL-XfD_BwE>.
- [8] Financnivzdelavani. *Bankovníctví – Finanční vzdělávání*. [online]. ©2016. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: < <http://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/co-je-to-bankovni-system>>.
- [9] Fraus. *Co je to vlastně učebnice? – Nakladatelství Fraus*. [online]. ©2015. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: < <https://www.fraus.cz/cs/o-nas/napsali-o-nas/co-je-to-vlastne-ucebnice-10393>>.

- [10] Idnes. *Není směnárna jako směnárna*. [online]. ©1999-2019. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/finance/banky-a-sporeni/neni-smenarna-jako-smenarna-peclivym-vyberem-usetrite-tisice.A020124_120621_fi_osobni_mir>.
- [11] Infoabsolvent. *Co jsou rámcové a školní vzdělávací programy (RVP a ŠVP)*. [online]. ©2017. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <<http://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-0-13>>.
- [12] JUREČKA, Václav a kolektiv. *Mikroekonomie 3., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., ©2018. 400 s. ISBN 978-80-271-0146-7.
- [13] KAŠPAROVSKÁ, Vlasta a kolektiv. *Řízení obchodních bank*. Praha : C. H. Beck, ©2006. 339 s. ISBN 80-7179-381-7.
- [14] KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ. *Psychologie 1. díl*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2010. 168 + 16 s. ISBN 978-80-247-3270-1.
- [15] KOWALSKÁ, Radomíra. *Ekonomika pro střední zdravotnické školy*. Praha: Grada Publishing, a.s., ©2014. 192 s. ISBN 978-80-247-5091-0.
- [16] KRPÁLEK, Pavel a Katarína KRPÁLKOVÁ KRELOVÁ. *Didaktika ekonomických předmětů*. Praha : Oeconomica, ©2012. 183 s. ISBN 978-80-245-1909-8.
- [17] Kurzy. *Kryptoměny*. [online]. ©2000-2019. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <<https://www.kurzy.cz/kryptomeny/>>.
- [18] Masaryk University [CZ]. *Didaktická analýza učiva – Metodický portál RVP- Modul články*. [online]. ©2012. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1441/jaro2006/ZS1BK_SP2/Did.analyza_uciva.pdf>.
- [19] Oa.chrudim. *Základní informace Obchodní akademie Chrudim*. [online]. ©2019. [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <<http://www.oa.chrudim.cz/skola/zakladni-informace/>>.
- [20] PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie základní kurz*. Slaný: Melandrium, ©2006. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.
- [21] Peníze.cz. *Slovník finančních pojmů*. [online]. ©2000-2019. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/slovník>>.
- [22] PODLAHOVÁ, Libuše a kolektiv. *Didaktika pro vysokoškolské učitele*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2012. 160 s. ISBN 978-80-247-4217-5.

- [23] PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: Příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, ©1998. 150 s. ISBN 80-85931-49-4.
- [24] Půjčka.co. *Slovník pojmů*. [online]. ©2019. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <<https://www.pujcka.co/slovník-pojmu>>.
- [25] REVENDA, Zbyněk, Martin MANDEL, Jan KODERA, Petr MUSÍLEK a Petr DVOŘÁK. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, ©2012. 424 s. ISBN 978-80-7261-279-6.
- [26] Slovník-cizích-slov.abz. *Didaktika – ABZ.cz: slovník cizích slov*. [online]. ©2005-2019. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/didaktika>>.
- [27] Wikipedia.org. *Pedagogika - Wikipedie*. [online]. ©2017. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pedagogika>>.
- [28] Zákony.centrum. *Učebnice, učební texty, školní potřeby: Školský zákon 561/2004 Sb.* [online]. ©2015. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <<http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-1-paragraf-27>>.
- [29] Zpd.nuov. *RVP 6351J01 Obchodní škola*. [online]. ©2009. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%206351J01%20Obchodni%20skola.pdf>.
- [30] ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika*. Praha : Grada Publishing, a.s., ©2014. 240 s. ISBN 978-80-247-4590-9.